

Karoline Otsaru

**VÄIKEETTEVÕTJA LÜHENDATUD
RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE
VASTAVUS EESTI
FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE**

LÕPUTÖÖ

Teenusmajanduse instituut

Majandusarvestus

Juhendaja: Malle Kasearu

Mõdriku 2024

Mina, Karoline Otsaru

annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

VÄIKEETTEVÕTJA LÜHENDATUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE VASTAVUS EESTI
FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE

1) reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada ja teha üldsusele kättesaadavaks Tallinna Tehnikakõrgkooli digiarhiivi DSpace kaudu;

2) reprodutseerimiseks pärast piirangu lõppu juhul, kui instituudi direktori korraldusega on kehtestatud lõputöö avaldamisele tähtajaline piirang.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi.

Autorideklaratsioon

Mina, Karoline Otsaru

tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja ja iseenda varasematele teostele on viidatud õiguspäraselt. Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autori/te/le ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Juhendaja Malle Kasearu

Töö vastab lõputööle esitatavatele nõuetele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Lõputöö on kaitsmisele lubatud instituudi direktori korraldusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

(kuupäevad digiallkirjades)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 VÄIKEETTEVÕTJA LÜHENDATUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISE TEOREETILISED ALUSED	5
1.1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted	6
1.2 Raamatupidamise aastaaruande koostamise alusprintsipiibid	8
1.3 Bilansi koostamise teoreetilised alused	12
1.4 Kasumiaruande koostamise teoreetilised alused	15
1.5 Raamatupidamise aastaaruande lisade koostamise põhimõtted	17
2 EMPIIRILISE UURINGU METOODIKA	21
3 VÄIKEETTEVÕTJA LÜHENDATUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE VASTAVUS EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE	23
3.1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise käik	24
3.2 Bilansi vastavus nõuetele	27
3.3 Kasumiaruande vastavus nõuetele	32
3.4 Lisade vastavus nõuetele	35
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKAD	45
Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused raamatupidajale	48
Lisa 2. OÜ Novamed majandusaasta aruanne	49

SISSEJUHATUS

Raamatupidamise seaduse § 2 kohaselt on kohustatud raamatupidamiskohustuslane korraldama raamatupidamist ja finantsaruandlust. Raamatupidamiskohustuslane on kohustatud lõppenud majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest (RPS, § 14 lg 1). Eesti finantsaruandluse standardist lähtuva väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruanne koosneb bilansist ja kasumiaruandest ning lisadest (RPS, § 15 lg 2¹).

Raamatupidamiskohustuslane on kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine (RPS, § 6 lg 2).

Lõputöö probleemina käsitletakse raamatupidamise aastaaruande põhjaruannetes ning nende lisade koostamisel tehtavaid vigu ja puuduseid. Üheks korduvaks veaks võib lugeda seda, kui eelmiste aastaaruannete infot kopeeritakse tänavusse aastasse, mis võib olla aga täna aegunud (Teearu, 2020).

Vandeaudiitor Kristiine Villemi annab ülevaate aastaaruande vigade ja puuduste kohta. Põhilised vead, mida tehakse on järgmised (Villemi, 2019):

- oluliste saldode puhul lisade puudumine;
- viidete ja ristviidete puudumine või ebakorrektsus põhjaruannetes;
- oluliste asjaolude kajastamata jätmine (bilansipäevajärgsed sündmused);
- arvestuspõhimõtete vastuolu ettevõtte raamatupidamisega;
- seotud osapoolte vaheliste tehingute ja saldode kajastamata jätmine.

Paljud ettevõtjad jätavad registrile õigeaegselt esitamata oma majandusaasta aruanded (Majandusaasta aruande õigeaegselt esitamata ..., 2021). Õigeaegse aruande esitamine on juriidilisele isikule seadusest tulenev kohustus ning aruanne on vajalik esitada ka neil, kellel pole majandustegevust toimunud (Majandusaasta aruande esitas tähtajaks 56% kohustatutest, 04.07.2023). Õigeaegselt ja korrektselt esitatud aruanne on vajalik tööriist ettevõtjale endale oma tegevuse planeerimisel kui riigile majanduskeskkonda puudutavate otsuste langetamisel (Ibid.). See võimaldab ettevõttel luua usaldusväärset mainet koostööpartnerite seas sõltuvalt aruande sisust ja esitusest (Pirk, 2023).

Majandusaasta aruandesse vaadatakse kui ettevõtte visiitkaarti. See võimaldab ettevõttel luua usaldusväärset mainet koostööpartnerite seas sõltuvalt aruande sisust ja esitusest. (Pirk, 2023) Seaduse kohaselt peab äriühing kuue kuu jooksul peale lõppenud majandusaasta lõppu koostama majandusaasta aruande, mis koosneb detailsest bilansist,

kasumiaruandest ja koostama tegevusaruande. Väikeettevõtja lühendatud majandusaasta aruanne tuleb esitada äriregistrile elektrooniliselt. (ÄS, § 97, 179; Majandusaasta aruande koostamise erinevad etapid, 2022) Äriregister kontrollib majandusaasta aruannete miinimumnõudeid ning jätab tähelepanuta sisulise vastavuse (Nukka, A., & Kasearu, M., 2018).

Lõputöö eesmärk on välja selgitada hambaravi osutava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavus Eesti finantsaruande standardile, et esitada aruande puudused ning teha parendusettepanekuid.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud ülesanded:

- välja selgitada raamatupidamise seadus ja Raamatupidamise Toimkonna juhendid ning teised allikmaterjalid, et kindlaks määrata ja tuua esile väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamise nõuded;
- esitada väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamise teoreetilised alused;
- koostada empiirilise uuringu meetodika;
- võrrelda uuritava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavust raamatupidamise seadusele ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditele;
- esitada analüüsi tulemused ja teha raamatupidamise aastaaruande parendusettepanekuid.

Lõputöö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade raamatupidamise aastaaruande koostamise teoreetilisest käsitlusest, milles on lähtutud Eesti finantsaruandluse standardist ehk raamatupidamise seadusest, Raamatupidamise Toimkonna juhenditest ning teemakohasest erialasest kirjandusest ja artiklitest. Keskendutakse väikeettevõtte lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtetele, alusprintsipidele, bilansi kui ka kasumiaruande koostamisele ja lisade esitamisele. Teises peatükis kirjeldatakse valitud ettevõtte empiirilise uuringu meetodikat. Antakse lühiülevaade uurimisobjektist, andmete kogumise ja analüüsimise meetoditest. Kolmandas peatükis analüüsitakse valitud ettevõtte 2022. majandusaasta lühendatud raamatupidamise aastaaruande vastavust Eesti finantsaruandluse standardile ning esitatakse analüüsist tulenevad järeldused ning tehakse parendusettepanekud ettevõtja raamatupidamise aastaaruande vastavusse viimiseks Eesti finantsaruandluse standardiga.

1 VÄIKEETTEVÖTJA LÜHENDATUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISE TEOREETILISED ALUSED

Raamatupidamise seadusele § 17 lg 1 kohaselt peavad finantsarvestuse korraldamine ja finantsaruandluses kasutatavad arvestuspõhimõtted ning informatsiooni esitusviis olema kooskõlas käesolevas seaduses sätestatud nõuetega (RPS, § 17 lg 1). Raamatupidamise aruandeid on lubatud koostada Eesti äriühingutel, lähtudes rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest (IFRS) või Eesti finantsaruandluse standardist (EFS), sest raamistike omavaheline segamine pole lubatud (Siling & Männik-Gaite Cruz, 2019).

Eesti finantsaruandluse standard on finantsarvestuses järgitav terviklik ja ühtne reeglite kogum, mis määrab raamatupidamisaruannete koostamisel kasutatavad arvestuspõhimõtted ja esituslaadi (Otsus-Carpenter, 2016, lk 50) ning selle standardi kohaselt raamatupidamise aastaaruande koostamisel tuleb lähtuda eelkõige raamatupidamise seadusest ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditest (RPS § 3 lg 7). Vastavalt raamatupidamise seadusele § 11 lõige 1-le on raamatupidamiskohustuslane kohustatud koostama raamatupidamise sise-eeskirja. Õigusaktide muutmisel ja loomisel lähtutakse ka Euroopa Liidu raamatupidamisdirektiivi eesmärkidest, et lihtsustada nõudeid väikeettevõtjate jaoks: vähendada halduskoormust, suurendada finantsaruannete selgust kui ka võrreldavust majandusüksuse puhul ning kaitsta kasutajate olulisi vajadusi, et säiliks vajalik arvestusteave (Tikk, 2016, lk 21).

Seadusest tulenevalt on väikeettevõtja Eestis registreeritud äriühing, kes ei ole mikroettevõtja ja mille näitajatest võib aruandeaasta bilansipäeval ületada vaid üks järgnev tingimus: varad kokku 4 000 000 eurot, müügitulu 8 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 50 inimest (RPS, § 3 lg 15). Juhul, kui äriühing ületab tingimusi kahel järjestikusel bilansipäeval, siis tuleb majandusaasta aruanne esitada kõrgema kategooria ehk keskmise suurusega ettevõtja nõudeid arvestades (RPS, § 2 lg 6; Guldenkoh, 2022).

Vastavalt raamatupidamise seaduse § 15 lõikele 2¹ võivad väikeettevõtjad koostada täismahus raamatupidamise aastaaruande asemel lühendatud raamatupidamise aastaaruande, mis koosneb vähemalt kahest põhiaruandest – bilansist ja kasumiaruandest ning RTJ 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ punktis 59 sätestatud lisadest (RTJ 2, § 5).

1.1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted

Suurem osa Eesti ettevõtteid koostavad aruandeid vastavalt EFS-ile ning väiksem osa IFRS-ile (Nukka & Noorväli, 2020, lk 286). Raamatupidamise Toimkonna juhendis number 1 on kajastatud, et Eesti finantsaruandluse standardi kohaselt koostatavas raamatupidamise aruandes kasutatavad arvestuspõhimõtted (nt konkreetsete põhimõtted, alused, kokkulepped, reeglid, praktika) ja informatsiooni esitusviis peavad olema kooskõlas raamatupidamise seaduses sätestatud nõuetega (sh raamatupidamise alusprintsipiidega) ja toimkonna juhenditega (RTJ 1, § 65). Eesti finantsaruandluse standardiga määratakse kindlaks kasutatavad üldpõhimõtted selle kohta, millist ja kuidas informatsiooni antakse (RPS, § 17 lg 1). Sinna on koondatud raamatupidamisaruannete koostamisel kasutatavad arvestuspõhimõtted ja esitusviisi nõuded ning nendega määratakse kindlaks kohustiste, vara, tulude ja kulude kajastamis- ja mõõtmiskriteeriumid. (Otsus-Carpenter, 2016, lk 43)

Väikeettevõtja eesmärk lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamisel ja avaldamisel on anda aruande kasutajale, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised, oma finantsseisundi ja -tulemuse kohta asjakohast ning tõepäraselt esitatud informatsiooni, mida aruande kasutaja saaks oma majandusotsuste tegemisel kasutada. (RPS, § 15 lg 2³)

Informatsioon on asjakohane ja tõepäraselt esitatud, kui see on muu hulgas (RTJ 1, § 5):

- korrektne ja kõikehõlmav nendes raamatupidamisarvestuse aspektides, kus arvestuse eesmärgiks on majandussündmuste registreerimine;
- kaalutletud ja mõistlikele hinnangutele tuginev nendes arvestuse aspektides, mis eeldavad hinnangute langetamist;
- selle koostamisel on lähtutud raamatupidamise seaduses kirjeldatud alusprintsipiidest ning seejuures vara, kohustise, omakapitali, tulu ja kulu mõistetest;
- selle koostamisel on lähtutud raamatupidamise seaduse §-s 3 defineeritud ja käesolevas juhendis kirjeldatud vara, kohustise, omakapitali, tulu ja kulu mõistetest; ja
- aruanne on koostatud proportsioonis raamatupidamiskohustuslase suurusega ja aruande lisad on koostatud sellise detailsusega, et need annavad finantsseisundist, -tulemusest ja rahavoogudest sellise läbilõike, mis loob kompetentsele lugejale eeldused mõistlike järelduste tegemiseks.

Raamatupidamise seaduse § 15 lg 3 lähtudes võetakse raamatupidamise aastaaruande koostamisel aluseks raamatupidamisregistrites kirjendatud majandusaasta majandustehingud ja reguleerimiskanded. Juta Tikk on öelnud, et majandusaasta lõpul ja

kord aastas on reguleerimiskannete tegemine kohustuslik, seega tuleb kajastada korraka varem kajastamata kulud ja tulud, mis on tekkinud majandusaasta jooksul (Tikk, 2023). Aastaruande koostamiseks inventeeritakse raamatupidamiskohustuslase varade ja kohustiste saldod, hinnatakse varade ja kohustiste saldod, tehakse reguleerimis- ja lõpetamiskanded ning koostatakse põhjaruanded ja lisad (RPS, § 15 lg 3).

Raamatupidamise seadus § 11 näeb ette varade ja kohustiste inventuuride läbiviimise korralduse, mis peab olema reguleeritud ettevõtte raamatupidamise sise-eeskirjas. Majandustegevuses tehakse inventeerimist aasta lõpus (Elliott, J., & Elliott, B., 2022, lk 35). Tuvastada ei saa näiteks kaupade ja materjalide loomulikku kadu ja arvestusvigu nende toimumise momendil. Varade inventeerimist tehakse üks kord aastas. Inventeerimise käigus selgitatakse välja laoseis, kas on puudu- või ülejääke, ning viiakse jooksva arvestuse andmed vastavusse tegeliku olukorraga. Enne majandusaasta aruande koostamist tuleb inventeerida ettevõtte arvelduste seisud, sest on tähtis võrrelda kreditoride ja deebitoride võlgnevuste õigsust ja fikseeritakse lahkuminekul. (Tikk, 2016, lk 90-91) Inventuuri vead saavad alguse sellest, et korraldus on reguleerimata, ei ole koostatud piisavalt põhjalik regulatsioon või ei tähtsustata inventuuride korrektset läbiviimist (Nukka, 2022). Materiaalsete põhivarade inventuuri all mõeldakse nende varade olemasolu kontrolli ning ei mõisteta inventuuri tegelikku sisu (Ibid.).

Väikeettevõttes võib inventuur tunduda formaalse kohustusena. Hinnatakse varade ja kohustiste saldod: inventuuri aluseks on hindamine (Nukka, 2022) ning selle käigus tuleb hinnata varade kasutust ning vaadata üle amortisatsioonimäärad ja teha vajadusel põhivarade mahakandmised (Villemi, 2020). Konservatiivsuse printsiibist lähtudes olgu varad pigem alla- kui ülehinnatud ja kohustised pigem üle- kui allahinnatud (RPS, § 16 lg 8). Eesti finantsaruandluse standard ei luba üles hinnata materiaalsel põhivara, seda üleshindlust pole võimalik kajastada bilansis (Barker, 2017, lk 18). Lisaks konstateerivad vandeaudiitor Sven Siling ja finantsjuht Maris Männik-Gaite Cruz, et aastainventuur peab sisaldama kõikide varade ja kohustiste väärtuse hindamist. Näitena on toodud, kas kõik nõuded on tõenäoliselt laekuvad, kas põhivarade kasuliku eluea pikkus on põhjendatud ning kas põhivara kaetav väärtus võib olla langenud alla tema bilansilise jääkmaksumuse ja kas finantsinvesteeringute väärtus on langenud. (Siling & Männik-Gaite Cruz, 2019)

Reguleerimis- ja lõpetamiskanded tulenevad tekkepõhisest arvestusest, mis nõuavad, et tulud ja kulud kirjendatakse tekkimise perioodil. Korrigeerimiskanded tehakse aruandeperioodi lõpul tulude ja kulude väljaselgitamiseks. Lõpetamiskanded on tulu- ja kulukontode sulgemised. Reguleerimiskanded on seotud bilansi ja kasumiaruandega. Reguleerimiskanneteks on: ettemakstud kulude reguleerimine, ettelaekunud tulude reguleerimine, tekkepõhiste kulude ja tulude arvestus. Näiteks viitvõlgade ja viitlaekumiste

arvestus, kulumi arvestus, ebatõenäoliselt laekumata arvete arvestus. (Alver, L., & Alver, J., 2017, lk 151-154) Kasumiaruanne, bilanss ja lisad koostatakse eesti keeles ja Eestis ametlikult kehtiva rahasüsteemi järgi (RPS, § 15 lg 5).

Väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamisel tuleb lähtuda Eesti finantsaruandluse standardist. Raamatupidamise aruannete koostamisel nõutakse arvestuspõhimõtteid ning esituslaadi, mis peavad olema kooskõlas raamatupidamise seaduses sätestatud nõuetega ja toimkonna juhenditega. Majandusüksuse eesmärk on anda aastaaruande koostamisel tõepäraselt ja asjakohaselt teavet aruande kasutajale. Informatsioon peab olema majandusaasta aruandes korrektne, põhjalik, kaalutletud, tuginedes mõistlike hinnangutele ning olema proportsioonis ettevõtte suurusega. Raamatupidamise aastaaruande koostamise aluseks on raamatupidamisregistrites kirjendatud majandusaasta majandustehingud ja reguleerimiskanded. Aastaaruande koostamiseks inventeeritakse raamatupidamiskohustuslase varade ja kohustiste saldod, hinnatakse registrites kajastatud varade ja kohustiste väärtuse vastavust arvestuspõhimõtetele, tehakse reguleerimis- ja lõpetamiskanded ning koostatakse põhjaruanded ja lisad.

1.2 Raamatupidamise aastaaruande koostamise alusprintsiibid

Raamatupidamise seadus § 16 defineerib rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtete osaks olevaid alusprintsiipe, millest tuleb lähtuda aastaaruande koostamisel.

Majandusüksuse printsiip – raamatupidamiskohustuslane võtab arvesse oma vara, kohustisi ja majandustehinguid lahus tema omanike, kreditoride, töötajate, klientide ja teiste isikute varast, kohustistest ning majandustehingutest (RPS, § 16 lg 1). Vandeaudiitor Mai Palmipuu selgitab, et ettevõtte majandustehinguid tuleb selgelt eristada ettevõttega seonduvate isikute majandustehingutest. Näiteks peaks tagama kinnitatud sisekord selle, et ettevõtte raha saab kasutada ainult ettevõtluse tarbeks. Ettevõtte kulud on otseselt seotud tema ettevõtlusega. (Palmipuu, 2015, lk 20)

Jätkuvuse printsiip – raamatupidamise aruande koostamisel eeldatakse, et raamatupidamiskohustuslane on jätkuvalt tegutsev. Tal ei ole tegevuse lõpetamise kavatsust ega vajadust. Majandusaasta aruandes tuleb märkida arvestusprintsiipti, kui aruanne ei ole koostatud jätkuvuse printsiibist lähtudes. (RPS, § 16 lg 2) Raamatupidamise aruande koostamisel on juhtkond kohustatud hindama ettevõtte jätkusuutlikust vähemalt 12 kuu vältel pärast bilansipäeva. Juhul, kui ettevõtte tegevuse jätkuvuse suhtes eksisteerib ebakindlus (näiteks ettevõtte omakapital ehk netovara ei vasta äriseadustiku nõuetele), on juhtkond kohustatud lisades avalikustama ebakindlust põhjustavad asjaolud.

(RTJ 1, § 37) Siling ja Männik-Gaite Cruz (2019) on öelnud, et kui ettevõtte on koostanud jätkuvuse põhimõtte kohase aruande, aga esineb selle suhtes märkimisväärne ebakindlus, siis tuleb see asjaolu avalikustada. Majandustegevuse jätkuvuse eelduseks on näiteks põhivara soetamisel, soetusmaksumuse mahaarvestamisel ja kuluks kandmisel või pikaajaliste kohustiste tekkel ning tasumisel (Tikk, 2016, lk 16). Eelmist näidet täiendatakse omakorda, kui tegu on lühendatud väikeettevõttega, siis põhivara soetamine võib viia ettevõtte kahjumisse, kui seda otse kuludesse kanda. Sarnaselt võib mõjuda ka põhjendamatult lühike amortisatsiooniperiood. Vajadusel tuleb üle vaadata kasutatavad amortisatsioonimäärad ja vajaduse korral neid muuta. (Laanisto, 2022) Äriühingu omakapital peab vastama üksnes vähemalt poolele osakapitalile (AS, § 176; Laanisto, 2022). Ettevõtte juhtkond on kohustatud situatsioonis, kus äriühingu netovara bilansipäeva seisuga ei vasta äriseadustikus kehtestatud nõuetele, kirjeldama tegevusaruandes kavandavaid tegevusi omakapitali taastamiseks (RPS, § 16 lg 3; Palmipuu, 2015, lk 21).

Arusaadavuse printsiip – raamatupidamise aruandes avalikustatav informatsioon peab olema esitatud nii, et see oleks ülevaatlik ja üheselt mõistetav aruande kasutajatele, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised (RPS, § 16 lg 3). Raamatupidamise aruannet koostatakse ettevõtte omanikele ja kreditoridele, töötajatele, äripartneritele, avalikkusele ja riiklikele institutsioonidele, et informeerida aruande kasutajaid. Aruande koostamisel tuleb silmas pidada seda, et see oleks hästi loetav ja mõistetav välistele aruande tarbijatele, kes ei pruugi olla kursisettevõtte igapäevastegevusega. (RTJ 1, § 39) Samas kasutajalt eeldatakse mõõdukaid teadmisi ettevõtte majandustegevuse ning finantsarvestuse kohta (Palmipuu, 2015, lk 21). Juhul kui erinevates aruande osades avaldatakse seotud informatsiooni, viidatakse need aruande osad omavahel. Näiteks bilansi ja kasumiaruande kirjetele lisatakse viited lisadele, milles avaldatakse detailsem informatsioon antud kirjete kohta. Juhul kui kahes erinevas lisas avalikustatakse informatsioon ühe ja sama tehingu või finantsnäitaja kohta, tuleb need lisad ühendada omavahel ristviidetega. (RTJ 1, § 40) Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli lektorid toovad üliõpilastööde põhjal välja, et ettevõtte raamatupidaja on jätnud lisades avalikustamata ettevõtetes rakendatavad arvestuspõhimõtted või lisad sisaldasid informatsiooni arvestuspõhimõtete kohta, mida ei kasutatud ettevõtetes (Nukka & Kasearu, 2018).

Olulisuse printsiip – raamatupidamise aruandes peab kajastuma kogu oluline informatsioon, mis mõjutab raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, finantstulemust ja rahavoogusid. Oluline aruandeinformatsioon peab sisaldama kõiki teadaolevaid tähtsamaid tegevusriske. (RPS, § 16 lg 4) Väheolulisi objekte võib arvestada lihtsustatud viisil, sest nende mõju pole oluline ettevõtte finantstulemusele (RTJ 5, § 9; Alver, L., &

Alver, J., 2017, lk 72). Olulisuse hindamisel võetakse arvesse informatsiooni olemust kui ka summa suurust ning pole lubatud bilansis saldeerida omavahel kohustusi ja varasid (Palmipuu, 2015, lk 22-23). Teatud laadi tehingute puhul võivad aruande kasutajate jaoks osutada oluliseks tunduvalt väiksemad summad kui tavapärase tehingute puhul. Lubatud ei ole väheoluliste summadega manipuleerimine, et saavutada teatud kindlat finantstulemust. (RTJ 1, § 43)

Järjepidevuse ja võrreldavuse printsiip – raamatupidamise aruande koostamisel kasutatakse jätkuvalt varem kasutatud arvestuspõhimõtteid ja esitusviise (RPS, § 16 lg 5). Informatsiooni esitusviisi tohib muuta ainult siis, kui muutus on tingitud uuest või muudetud toimkonna juhendist, raamatupidamise seadusest või SME IFRS-st. Teiseks muutmise põhjuseks saab olla, kui esitusviis võimaldab objektiivsemalt kajastada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, -tulemust ja rahavoogusid. Näiteks juhul, kui ettevõtte on muutnud oma tegevusvaldkonda, siis seoses sellega osutuvad asjakohaseks muudatused informatsiooni esitusviisis. (RTJ 1, § 50) Raamatupidamiskohustuslase aastaaruandes esitatakse aruandeaasta ja sellele eelnenud majandusaasta võrreldavad arvnäitajad. Aruandeaasta nullväärtusega kirje esitatakse ainult siis, kui eelnenud majandusaastal oli sellel kirjel nullist erinev väärtus. (RPS, § 22 lg 1) Järelikult on raamatupidamise aastaaruandes number „null“ ning väärtust ei kirjelda tühja lahtrit ega kriipsu (-) (Palmipuu, 2015, lk 23). Algsaldosid tuleb korrigeerida arvestuspõhimõtete ja esitusviisi muutmisel ning varasemate perioodide vigade parandamisel. Juhul, kui ettevõtte muudab esitusviisi, arvestuspõhimõtteid või korrigeerib varasemate perioodide vigu, siis tuleb üldjuhul korrigeerida aruandes esitatud võrreldavaid andmeid. Võrdlusandmete muutmise korral tuleb aastaaruande lisades esitada muutuse sisu kirjeldus, arvuline mõju põhiaruannete konkreetsetele kirjetele ning põhjendus. (Siling & Männik-Gaite Cruz, 2019)

Tulude ja kulude vastavuse printsiip – aruandeperioodi tuludest arvatakse maha nendesamade tulude tekkega seotud kulud. Väljaminekuid, millele vastavad tulud tekivad mingil muul perioodil, kajastatakse kuludena samal perioodil, mil tekivad nendega seotud tulud. (RPS, § 16 lg 6) Raamatupidamiskannete kirjendamisel peab jooksvalt jälgima, kas kulusid kajastatakse samas perioodis, kui nendega seotud tulusid (RTJ 1, § 54). Näiteks turunduskampaaniat tehes kajastatakse ettevõtte turunduskulud ikkagi esimese aruandeperioodi kasumiaruandes, vaatamata sellele, kui kaupa müüakse teisel perioodil (Siling & Männik-Gaite Cruz, 2019). Tulude ja kulude vastavuse printsiip on seotud tekkepõhise arvestuspõhimõttega. Põhivara soetamine on väljaminek, mida kajastatakse bilansis varana. Tulude ja kulude vastavuse printsiibile kantakse kuluks läbi põhivara kulumi vastavalt põhivara kasutuseale mitme aasta jooksul. (Palmipuu, 2015, lk 24-25)

Objektiivsuse printsiip – raamatupidamise aruandes esitatav informatsioon peab olema neutraalne ja usaldusväärne (RPS, § 16 lg 7). Raamatupidamise aruande koostamisel ja raamatupidamislike hinnangute tegemisel peab juhtkond võtma arvesse kogu talle teada oleva informatsiooni, kaasa arvatud selle, mis sai talle teatavaks pärast aruandekuupäeva, kuid enne aruande kinnitamist. Avalikustatava informatsiooni valik ja esitusviis aruandes peab olema erapooletu ja neutraalne. Vältida tuleb ühekülgset aruande koostamist ning võrdset tähelepanu tuleb pöörata nii positiivse kui negatiivse informatsiooni avaldamisele. (RTJ 1, § 56) Aastaruande informatsioon peab olema usaldusväärne ning andma kindluse, et raamatupidamise aastaruanne annab õiglase ülevaate ettevõtte finantsnäitajatest (Palmipuu, 2015, lk 25).

Konservatiivsuse printsiip – raamatupidamise aruannet tuleb koostada ettevaatlikult ja kaalutletult, et vältida varade ja tulude ülehindamist või kohustiste ja kulude alahindamist. Aastaruandes pole õigustatud varade ja tulude sihilik alahindamine või kohustiste ja kulude sihilik ülehindamine ning aruande kasutajate eest varjatud reservide tekitamine. (RPS, § 16 lg 8) Konservatiivne suhtumine ei tähenda seda, et igal juhul tuleb alahinnata tulud, varad ja omakapital (Tikk, 2016, lk 19). Raamatupidamislike hinnangute tegemisel peab juhtkond vältima ülemäärast optimismi ning arvestama kõiki võimalikke asjaolusid, mis võivad mõjutada varade ja kohustiste bilansilist väärtust. Näiteks ebatõenäoliselt laekuvate nõuete allahindlusel peab juhtkond võtma arvesse eelmiste perioodide kogemust laekumata jäävate nõuete osas. Lähtuda ei saa põhjendamatult optimistlikust eeldusest, et olukord on loodetavasti paranenud ning seekord allahindluseks vajadus puudub. (RTJ 1, § 58)

Avalikustamise printsiip – raamatupidamise aruandes esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada aruande kasutajatelt, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised, raamatupidamiskohustuslase kohta asjakohast ja tõepäraselt esitatud finantsinformatsiooni (RPS, § 16 lg 9). Raamatupidamise aruandes esitatakse terviklik ülevaade ettevõtte finantsseisundi, -tulemuse ja rahavoogude ning muude oluliste asjaolude kohta, mis mõjutasid ettevõtte finantsnäitajaid aruandeperioodil või võivad tõenäoliselt mõjutada tulevastel perioodidel. (RTJ 1, § 60)

Sisu ülimuslikkuse printsiip – majandustehingute kajastamisel raamatupidamises ja raamatupidamise aruandes lähtutakse nende sisust ka siis, kui see ei ühti nende juriidilise vormiga (RPS, § 16 lg 10). Majandustehingute kajastamisel on kõige tähtsam nende sisu. Oluline ei ole asjaolu, kuidas need on juriidiliselt vormistatud. Kuigi üldjuhul majandustehingute sisu ühtib nende juriidilise vormiga, aga see ei pruugi alati nii olla. Näiteks teatud rendilepinguid võidakse vormiliselt nimetada kasutusrendilepinguteks, kuid

juhul, kui need vastavad RTJ 9 „Rendiarvestus“ kirjeldatud kapitalirendi kriteeriumitele, kajastatakse neid raamatupidamises ja aruandes kui kapitalirendilepinguid. (RTJ 1, § 62)

Tasakaalu printsiip – aastaaruande koostamise tarbeks kogutavast informatsioonist saadav kasu aruande kasutajatele peaks olema suurem kui selle info kogumiseks tehtud kulutused (RTJ 1, § 63). Mõnedes toimkonna juhendites on lubatud teatavad lihtsustatud käsitlused juhuks, kui informatsiooni kogumine ei ole võimalik mõistliku kulu või pingutusega. Ettevõtte juhtkond peab kulu ja pingutuse mõistlikkuse hindamisel arvesse võtma seda, kuidas informatsiooni olemasolu või puudumine võivad mõjutada aruande kasutajate poolt tehtavaid majandusotsuseid (RTJ 1, § 64).

Väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamisel tuleb juhinduda rahvusvaheliselt tunnustatud alusprintsiipidest, et tagada aruandes esitatava informatsiooni õigsus ettevõtte finantsseisundi ja -tulemuse kohta. Põhiaruannete ja lisade koostamisel tuleb arvesse võtta esiteks üksteist alusprintsiipi, milleks on majandusüksuse, jätkuvuse, arusaadavuse, olulisuse, järjepidevuse ja võrreldavuse, tulude ja kulude vastavuse, objektiivsuse, konservatiivsuse, avalikustamise, sisu ülimuslikkus ning tasakaalu printsiip.

1.3 Bilansi koostamise teoreetilised alused

Bilanss on raamatupidamisaruanne, mis kajastab teatud kuupäeva seisuga ettevõtte finantsseisundit (RPS, § 18 lg 1).

Bilansi põhistruktuur koosneb järgmistest osadest (RPS, § 3 lg 1-3):

- vara – raamatupidamiskohustuslase valitseva mõju all olev ressurss, mis on tekkinud minevikusündmuste tagajärjel ning mis eeldatavalt toob tulevikus majanduslikku kasu;
- kohustis – raamatupidamiskohustuslase eksisteeriv kohustus, mis tuleneb mineviku sündmustest ja millest vabanemine eeldatavalt vähendab majanduslikult kasulikke ressursse;
- omakapital – jääkosalus majandusüksuse varades pärast tema kõigi kohustiste mahaarvamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel peab raamatupidamiskohustuslane lähtuma raamatupidamise seaduses lisas 1 esitatud bilansiskeemist (RPS, § 18 lg 3). RTJ 2 lisas 1 on toodud tabel bilansikirjete sisust, mis sisaldab ühtlasi ülevaadet bilansis kajastavate objektide arvestuspõhimõtete kohta ning viiteid teistele toimkonna juhenditele, kus on põhjalikumalt käsitletud antud objektide arvestust (RTJ 2, § 11).

Raamatupidamise seaduse § 18 lg 3² kohaselt võib lühendatud raamatupidamise aastaaruandes esitada seaduse lisas 1 esitatud bilansiskeemi araabia numbritega tähistatud kirjete alaliigendused bilansi asemel raamatupidamise aastaaruande lisades.

Bilansis liigitatakse varasid ja kohustusi nende kasutuseale ja maksetähtajale (RTJ 2, § 14). Bilansi aktivas on varad järjestatud likviidsuse järjekorras, näiteks raha on eespool. Passiva poolel on kohustused järjestatud tähtajalisuse järjekorras, mis on tingitud õigussuhtest (Palmipuu, 2015, lk 35).

Raamatupidamiskohustuslane, kes lähtub majandusaasta aruande taksonoomia alusel kehtestatud aruandevormidest, võib esitada raamatupidamise seaduse lisas 1 esitatud bilansikirjed ka kasvava likviidsuse järjekorras (RPS § 18, lg 3).

Lühiajalise kasutuseaga varasid nimetatakse käibevaradeks (RTJ 2, § 14). Käibevaradena kajastatakse järgnevaid varasid (RTJ 2, § 16):

- raha ja rahalähendeid, v.a juhul kui neid ei ole võimalik kasutada vähemalt 12 kuu jooksul alates aruandekuupäevast;
- varasid, mis eeldatavasti realiseeritakse ettevõtte tavapärase äritsükli käigus (isegi juhul kui see on pikem kui 12 kuud; nt varud ja nõuded ostjate vastu);
- varasid, mida hoitakse eelkõige kauplemiseesmärgil (nt kauplemiseesmärgil hoitavad finantsinvesteeringud);
- varasid, mida tõenäoliselt suudetakse realiseerida lähema 12 kuu jooksul aruandekuupäevast (nt finantsinvesteeringud, mida plaanitakse ja tõenäoliselt suudetakse müüa 12 kuu jooksul).

Põhivaradena kajastatakse kõiki ülejäänud varasid, mis on pikaajalise kasutuseaga (RTJ 2, § 16). Bilansis kajastatakse ainult selliseid varaobjekte, mille soetusmaksumus või muu bilansis kajastamise aluseks olev väärtus on usaldusväärselt määratletav (RTJ 1, § 16). Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad ei ole mõeldud müügiks, vaid pikaajaliseks kasutamiseks (Otsus-Carpenter, 2016, lk 61). Ettevõtte kehtestab oma raamatupidamise sise-eeskirjades alampiiri, millest kõrgema soetusmaksumusega varasid tuleb kapitaliseerida põhivaradena ja madalamaga kanda kuludesse nende kasutuselevõtmise hetkel (RTJ 5, § 9). Üldjuhul sätestab raamatupidamiskohustuslane raamatupidamise sise-eeskirjas amortisatsiooniarvestuse meetodid ja amortisatsioonimäärade vahemikud, millest tuleb lähtuda põhivara amortiseerimisel (RTJ 5, § 28). Enamik raamatupidamiskohustuslasi eelistab lineaarset arvestusmeetodit, mis on ajal põhinev meetod. Ettevõtte juhatuse ülesandeks on määrata kindlaks põhivara kasulik eluiga ja sellest tulenevad amortisatsioonimäärad (vt tabel 1), kuid äriettevõttel pole seadusandluses selles aspektis ette nähtud konkreetseid soovitusi ega nõudeid (Nukka, 2022).

Tabel 1. Eeldatav materiaalne põhivara kasulik eluiga ja amortisatsiooninorm (Nukka, 2022)

Põhivara liik	Eeldav kasulik eluiga, aasta	Amortisatsiooninorm, %
Masinad ja seadmed	5-10	10-20
Inventar	2-10	10-50
Arvutustehnika	2-3	33-50

Vara kasuliku eluea määramisel tuleb arvesse võtta järgmisi asjaolusid (RTJ 5, § 26):

- vara eeldatav kasutamine, lähtuvalt vara oodatavast võimsusest või tootlikkusest;
- vara oodatav füüsiline kulumine;
- vara tehniline või moraalne iganemine, mis võib tuleneda näiteks muutustest ettevõtte tooteportfellis ja turunõudluses; ning
- juriidilised vm piirangud vara kasutamisele (nt varaga seotud rendilepingute lõppemise tähtajad).

Kohustised esitatakse bilansis nende tasumise tähtaja järgi. Liigitatakse lühi- ja pikaajalisteks. (RTJ 2, § 14)

Lühiajaliste kohustistena kajastatakse järgnevaid kohustisi (RTJ 2, § 17):

- eeldatavasti arveldatakse ettevõtte tavapärase äritsükli jooksul, näiteks võlad tarnijatele;
- hoitakse eelkõige kauplemiseesmärgil;
- maksetähtaeg on 12 kuu jooksul alates bilansipäevast, näiteks lühiajalised laenud.

Pikaajaliste kohustistena kajastatakse kõiki muid kohustisi. (RTJ 2, § 17) Pikaajalised kohustised võivad tekkida näiteks rendilepingute sõlmimisest, võlakirjade emitteerimisest või laenude võtmisest (Tikk, 2016, lk 174).

Raamatupidamise Toimkonna juhendi järgi ei saldeerita omavahel bilansis varasid ja kohustisi, välja arvatud juhul, kui ettevõttel on juriidiline õigus varade ja kohustiste tasaarveldamiseks ning ta kasutab seda õigust (RTJ, 2 § 20).

Omakapital kajastab aruandekuupäeva seisuga ettevõtte omanikele kuuluva netovara hulka ning ei kajasta ettevõtte siseselt loodud firmaväärtust (RTJ 1, § 22). Ettevõtte kohustusi ületavaid varasid nimetatakse omakapitaliks ehk netovaraks. Valemi kujul on järgmine:

omakapital = varad – kohustused või omakapital = netovara. (Barker, 2017, lk 38)

2023. aasta veebruarist pole osaühingule seadusest tulenevat minimaalse osakapitali nõuet. Kehtivas seaduses jäi alles ainult see nõue, et netovara peab olema vähemalt pool osakapitalist. (Vutt, 2023)

Bilanss kajastab kindla kuupäeva seisuga ettevõtte finantsseisundit ning annab ülevaate ettevõtte varast, kohustisest ja omakapitalist. Väikeettevõtja lähtub majandusaasta aruande koostamisel Eesti finantsaruandluse standardist ja raamatupidamise seaduses lisas 1 esitatud bilansiskeemist, milles araabia numbritega toodud bilansikirjete alaliigendused võib esitada aruande lisades.

1.4 Kasumiaruande koostamise teoreetilised alused

Kasumiaruanne ehk tulude ja kulude aruanne on raamatupidamisaruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi finantstulemust (tulused, kulusid ja kasumit või kahjumit) (RPS, § 18 lg 2). Kasumiaruanne sisaldab informatsiooni ettevõtte tulemuslikkuse, eelkõige kasumlikkuse kohta (Branten, 2013, lk 48). Finantstulemus on bilansi üks kirje, mille arvuline väärtus on tingitud otseselt kasumiaruandest (Palmipuu, 2015, lk 31).

Raamatupidamise seaduses § 3 on toodud mõisteid, mida kasutatakse järgmises tähenduses (RPS, § 3 lg 4-5; Tikk, 2016, lk 252-253):

- tulu – arvestusperioodil tekkinud majandusliku kasu suurenemine, millega kaasneb ettevõtte varade suurenemine või kohustiste vähenemine. Tulu tekkimine põhjustab omakapitali suurenemise, kuid finantsarvestuses ei ole tulu omanike rahalised ja mitterahalised sissemaksed omakapitali;
- kulu – arvestusperioodil tekkinud majandusliku kasu vähenemine, millega kaasneb varade vähenemine või ammendumine või kohustise suurenemine. Kulu põhjustab omakapitali vähenemise, kuid finantsarvestuses ei ole kulu omanikele tehtavad rahalised või mitterahalised väljamaksed omakapitalist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel peab raamatupidamiskohustuslane vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile kasutama raamatupidamise seaduse lisas 2 toodud aruandeskeemi 1 või skeemi 2 (RPS, § 18 lg 3). Ettevõttel on valikuvõimalus kasumiaruande koostamisel, lähtudes kas skeemist 1 (kulude olemusel põhinev kasumiaruanne) või skeemist 2 (kulude funktsioonil põhinev kasumiaruanne). Sõltumata skeemist on lõpptulemus sama, kas aruandeperioodi kasum või kahjum. (Viks, Reinsalu, Tarkmees, & Siling, 2019)

Skeemis 1 on ärikulud liigendatud lähtudes kulude olemusest, näiteks tegevuskulud, materjali- ja teenuste kulu, tööjõukulu, amortisatsioonikulu. Skeemi 1 rakendavad sageli

väiksemad ettevõtted, kellel puudub vajadus kulude liigenduseks funktsioonide kaupa, aga ka suuremad ettevõtted majandusharudes, kus on kujunenud rahvusvaheliseks tavaks koostada kasumiaruannet lähtudes kulude olemusest, mitte nende funktsioonist. (RTJ 2, § 22)

Skeemis 2 on ärikulud liigendatud lähtudes kulude funktsioonist ettevõttes, näiteks müüdü toodangu kulu, turustuskulud, üldhalduskulud. Skeemi 2 on keerulisem rakendada, kuna kõikide ärikulude juures tuleb otsustada, millise ettevõtte funktsiooniga on nad seotud. Teatud kulud (nt tööjõukulud) tuleb jagada erinevate funktsioonide vahel vastavalt nende seotusele erinevate funktsioonidega. Skeemi 2 alusel liigendatud kasumiaruanne annab aruande kasutajatele parema ülevaate erinevate funktsioonide kulukusest ettevõttes, samas on kulude jagamine funktsioonidele subjektiivne ning erinevate ettevõtete skeem 2 alusel koostatud kasumiaruanded ei pruugi omavahel olla võrreldavad. (RTJ 2, § 23) Tootmisettevõtetel soovitatakse kasutada kasumiaruande skeemi 2, sest see nõuab täpsemat raamatupidamise arvestust (Otsus-Carpenter, 2016, lk 66; Palmipuu, 2015, lk 32).

Kasumiaruande kirjade täpne liigendus sõltub ettevõtte tegevusvaldkonnast. Ettevõtja on kohustatud oma raamatupidamise sise-eeskirjas detailselt kirjeldama ja järgima, milliseid tulusid ja kulusid millistel kasumiaruande kirjetel kajastatakse. (RTJ 2, § 25, lisa 2)

Tulusid ja kulusid ei saldeerita omavahel kasumiaruandes (RTJ 2, § 28). Kasumiaruandes tohib saldeerida põhitegevusega mitteseotud tulusid ja kulusid, kui see annab tõepärasemalt edasi tehingute sisu.

Tehingust tekkinud tulu saldeeritakse vastava kuluga, seega kajastatakse kasumiaruandes netosummana ning alljärgnevalt on toodud näiteid (RTJ 2, § 29):

- kasumeid ja kahjumeid põhivarade müügist kajastatakse netosummana, näiteks põhivarade müügist saadud tulu miinus müüdü vara bilansiline maksumus ja kaasnevad müügikulutused;
- kasumeid ja kahjumeid valuutakursimuutustest kajastatakse kasumiaruandes netosummana;
- rentniku rendikulu saldeeritakse kasumiaruandes sama pinna allrendist saadud rendituluga, näiteks eeldusel, et rentimine ei ole ettevõtte põhitegevus;
- kohtuprotsessi tagajärjel tekkinud kulud saldeeritakse kasumiaruandes sama protsessi tulemusel tekkinud tuludega, näiteks kompensatsioon kolmandalt osapoolelt;
- kasumeid ja kahjumeid kapitaliosaluse meetodi rakendamisest kajastatakse kasumiaruandes netosummana;

- kasumeid ja kahjumeid finantsinvesteeringute müügist ja ümberhindlusest kajastatakse kasumiaruandes netosummana.

Kasumiaruande esitatud informatsioon peab olema asjakohane, usaldusväärne, tõepäraselt esitatud ja võrreldav (Tikk, 2016, lk 252). Kasumiaruanne tuleb esitada eraldi aruandena. Kasumiaruanne toob kaasa realiseerimata kasumi või kahjumi kajastamise, mis kuulub kasumi koosseisu ning suurendab võrreldes varasema olukorraga õiglase väärtuse rolli varade ja kohustuste hindamisel. See mõjutab nii kasumi kui ka omakapitali mõõtmist. (Branten, 2013, lk 94)

Kasumiaruanne kajastab raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi finantstulemust ehk tulusid ja kulusid või kasumit ja kahjumit. Raamatupidamiskohustuslane peab tegema valiku kahe kasumiaruande skeemi vahel, kas valitakse skeem 1 (liigendatud kulude olemuse järgi) või skeem 2 (liigendatud funktsioonide järgi). Kasumiaruande kirjete täpne liigendus sõltub ettevõtte tegevusvaldkonnast. Ettevõtja on kohustatud oma raamatupidamise sise-eeskirjas detailselt kirjeldama ja järgima, milliseid tulusid ja kulusid kajastatakse millistel kasumiaruande kirjetel.

1.5 Raamatupidamise aastaaruande lisade koostamise põhimõtted

Raamatupidamise seaduse § 17 kohaselt peavad aastaaruande lisad vastama Eesti finantsaruandluse standardile (RPS, § 21 lg 5) ja RTJ 15 punktis 5 kohaselt on raamatupidamiskohustuslased kohustatud raamatupidamise aastaaruande lisades avalikustama asjaolu, et aastaaruanne on koostatud vastavuses Eesti finantsaruandluse standardiga.

RTJ 15 § 11 on öeldud, et aastaaruande koostamisel avalikustatakse rakendatud oluliste arvestuspõhimõtete kirjeldus muu hulgas kõigi selliste objektide kohta, mille mõju raamatupidamiskohustuslase aruannetele on oluline. Raamatupidamise aastaaruande lisades tuleb esitada kõikide põhjaruannete olulisemate kirjete sisu ning lisad peavad avalikustatava informatsiooni osas vastama raamatupidamise seaduses loetletud miinimumnõuetele ning RTJ-s 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ esitatud nõuetele (RTJ 2, § 48; Otsus-Carpenter, 2016, lk 75). Lisad tuleb esitada süsteemselt, näiteks järjekorras, kus esmalt on kirjeldatav sisu arvestuspõhimõtetest, seejärel selgitavad lisad põhjaruannete kirjetest (võimalikult samas järjekorras põhjaruannete ja neis esitatud kirjetega) ja viimasena muud selgitavad lisad (RTJ 2, § 50; Palmipuu, 2015, lk 50). Valdcondades, kus toimkonna juhendid lubavad valida mitme alternatiivse arvestuspõhimõtte vahel (nt FIFO ja kaalutud keskmise soetusmaksumuse meetodid varude arvestusel), avalikustatakse valitud arvestuspõhimõtte lisades (RTJ 1, § 40).

Aastaaruande lisade koostamisel on oluline toonitada, et aruande informatsiooni esitamine on nõutud tarbijatele (Viks, Reinsalu, Tarkmees, & Siling, 2019). Raamatupidamise seaduses § 21 lõige 3 kohaselt peab väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruande lisades olema avalikustatud vähemalt (RTJ 15, § 59):

- informatsioon selle kohta, et tegemist on lühendatud raamatupidamise aastaaruandega ja lisama, et see on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga;
- aastaaruande koostamisel kasutatud olulised arvestuspõhimõtted (nt varude soetusmaksumuse arvestusel kasutatavad meetodid, tulu kajastamine liitumistasudelt või riskide maandamise instrumentide arvestuspõhimõtted);
- õiglasel väärtusel kajastatavate bilansikirjete hindamise olulised eeldused ning nende kirjete saldode muutuste analüüsi (nt õiglasel väärtusel kajastavad varade ja kohustiste summad bilansis ning muutusest tulenev kasum või kahjum kasumiaruandes);
- bilansiväliste tingimuslike (nt kohustised seotud osapoolte vastu tuleb avalikustada eraldi) ja siduvate kohustuste kogusumma;
- tehingud seotud osapooltega (osapoolte kirjeldus, tehingute maht, saldod ja muu teave tehingute kohta, mis on vajalik ettevõtte finantsseisundi mõistmiseks);
- kohustised, mille täitmise kohta on ettevõtja andnud tagatise ning antud tagatise liigi ja kirjelduse;
- tegevjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani liikmele makstud ettemaksud ja antud laenude summa, sealhulgas laenu tagasimaksmise või mahakandmise või laenust loobumise summa, samuti maksetähtajad ja intressimäärad ning muud olulised tingimused (nt allahinnatud nõuded);
- mõjutavad ühekordsed ja erandliku tulu ja kulu kirje, mis on harvaesinevas suuruses või laadis, summa ja olemuse;
- pikaajaliste kohustiste summa, mille tagasimakse tähtajani on jäänud rohkem kui viis aastat;
- materiaalse ja immateriaalse põhivara muutuste kirjelduse rühmade kaupa. Lisades soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ning jääkväärtus perioodi alguses ja lõpus; perioodi jooksul soetatud, müüdud ja üle kantud põhivara; perioodi kulum ja muud muutused. Näiteks kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja -määrad (või kasulik eluiga), jääkmaksumuse muutuse analüüs (võrdlusperioodi kohta ei pea esitama), parendused perioodi jooksul (tuua eraldi välja kapitaliseeritud laenukasutuse kulutused), allahindlused väärtuse languse tõttu, varasemate allahindluste tühistamised, ümberliigitamised;
- olulised sündmused peale aruandekuupäeva;

- oluliste bilansis kajastamata tehingute (nt aktsioptsioonide) olemuse ja ärilise eesmärgi kirjelduse;
- keskmise töötajate arvu aruandeaasta jooksul;
- juhul, kui väikeettevõtja kuulub konsolideerimisgrupi, siis selle konsolideeritud finantsaruandeid koostava konsolideeriva üksuse nime ja registrijärgse asukoha.

RPS § 15 lg 2¹ kohaselt kajastatakse majandusaasta aruandes tähtsaid asjaolusid bilansis ja kasumiaruandes. Tegevusaruandes ja lisades esitatakse nende kohta täiendavaid selgitusi (Palmipuu, 2015, lk 22). Raamatupidamise aastaaruandes tuleb lisades esitada informatsioon muude asjaolude kohta, mis ei kajastu põhjaruannetes. See võib avaldada mõju ettevõtte finantsseisundile kui ka tulemusele. (Otsus-Carpenter, 2016, lk 75) Õiglase esitusviisi raamistiku kontekstis pole aruanded kooskõlas nõuetega, kui lisad on väiksema summana reana, kuid täiendav info puudub palju suurema summa kohta. Raamatupidamisprogrammis ei pea olema aruanded sama detailsed kui lisad, kuid saab teatud ulatuses informatsiooni täiendada, arvestades samal ajal oluliste ärisaladuste konfidentsiaalsust. (Pirk, 2023)

Lektor Juta Tikk (2022) on nentunud, et lähtudes aruandekuupäeva järgse sündmuse liigist ja iseloomust on vajalik kas aruannete parandamine või asjaolu avalikustamine aastaaruande lisas. RTJ 1 kohaselt liigitatakse selliseid sündmuseid korrigeerivateks ja mittekorrigeerivateks.

Korrigeerivad sündmused eksisteerisid aruandekuupäeval ja said teatavaks enne aastaaruande avalikustamist. Nende sündmuste ilmnemisel tuleb aruandeid parandada. Selletõttu korrigeeritakse summasid või võetakse arvele varem kajastamata objektid. (RTJ 1, § 98-100) Näiteks kui ostja peaks minema pankrotti, siis tuleb korrigeerida nõuet ostja vastu. Laokaupade müük selle soetusmaksumuselt odavamaga annab märku kaupade väärtuse langusest, mistõttu tuleb kajastada nende kaupade varu aruandekuupäeva netorealiseerimismaksumusel. Pooliku kohtuprotsessi kaotusega lõppemise puhul tuleb varem kokkupanud eraldamisel saadu suurust korrigeerida või moodustada eraldis. Kindlasti tuleb likvideerida tekkinud arvutusvead. (Tikk, 2022)

Mittekorrigeerivad sündmused toimusid aruandekuupäeva ja aastaaruande avalikustamise vahelisel perioodil. Infomatsioon saab teatavaks selliste sündmuste kohta aruandekuupäeva järgselt, kuid enne aastaaruande avalikustamist (RTJ 1, § 101-102). Näitena võib tuua laienemise uutele turgudele, suurinvestori liitumise või siis vara hävinemine tulekahjus või veeavariis. Sellisel juhul pole alust aruannet parandada, sest aruandekuupäeval pole eksisteerinud nimetatud asjaolud. Sellised tehingud või juhtumid põhjustavad hilisemalt finantsseisundi või -tulemuse märkimisväärse muutuse, mistõttu avalikustatakse need vastavas aastaruande lisas koos juhtumi olemuse kirjeldusega ning

selle finantsmõju hinnanguga. Kui hinnangut pole võimalik anda, siis sellisel juhul tuleb ka sellest teavitada.

Väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruande lisad koostatakse selleks, et see annaks aruande tarbijale lisainformatsiooni ning selgitaks põhjaruannete kirjetel kajastatud. Aastaaruande lisad peavad avalikustatava teabe osas vastama raamatupidamise seaduses sätestatule ja Raamatupidamise Toimkonna juhendis 15 toodud täiendavatele nõuetele. Näiteks peab väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruande lisades olema avalikustatud informatsioon selle kohta, et tegemist on lühendatud raamatupidamise aastaaruandega ja lisama, et 1) see on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga, 2) aastaaruande koostamisel on kasutatud olulised arvestuspõhimõtted, 3) tehingud on seotud osapooltega, 4) pikaajaliste kohustiste summa, mille tagasimakse tähtajani on jäänud rohkem kui viis aastat, 5) materiaalse ja immateriaalse põhivara muutuste kirjelduse rühmade kaupa.

2 EMPIIRILISE UURINGU METOODIKA

Raamatupidamiskohustuslane on kohustatud lõppenud majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest (RPS, § 14 lg 1). Raamatupidamise seaduse § 15 lg 2¹ kohaselt koosneb Eesti finantsaruandluse standardist lähtuva väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruanne bilansist, kasumiaruandest ning lisadest.

Lõputöö probleem põhineb OÜ Novamed hambaravi osutava väikeettevõtte 2022. majandusaasta lühendatud raamatupidamise aastaaruandel ja selle vastavusel Eesti finantsaruandluse standarditele. Lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamisel käsitletakse enamlevinud vigasid põhjaruannetes ja nende lisades. Põhilised vead, mida tehakse, on järgmised: 1) eelmise aasta aruande informatsiooni kopeeritakse tänavusse aastasse, mis on ajaga muutunud kui ka vananenud (Teearu, 2020), 2) arvestuspõhimõtete vastuolu ettevõtte raamatupidamisega, 3) viidete ja ristviidete puudumine (Villemi, 2019).

Lõputöö empiiriline uuring viiakse läbi väikeettevõttes, kes koostab lühendatud raamatupidamise aastaaruande. Dokumentidest ja poolstruktrueeritud intervjuust selgub, kas aruande koostamisel on lähtutud Eesti finantsaruandluse standardi nõuetest. Uuritava ettevõtte tegevusala on hambaravi osutamine. Tegevusvaldkonda kuulub ortodontia, kirurgia, lastehambaravi, hammaste proteesimine ja implantoloogia. Ettevõtte tegutses Tallinnas ja alustas oma tegevust aastal 2004. Ettevõttes töötab keskmiselt 13 töötajat ja osaühingus on üks osanik. Hambaravi osutamise ettevõttel on oma pearaamatupidaja.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada hambaravi osutamise ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavus Eesti finantsaruande standardile, et esitada aruande puudused ning teha parendusettepanekuid.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised ülesanded:

- koostada empiirilise uuringu metoodika;
- võrrelda uuritava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavust raamatupidamise seadusele ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditele;
- esitada analüüsi tulemused ja teha raamatupidamise aastaaruande parendusettepanekuid.

Uurimisprotsessis tuginetakse deduktiivsele lähenemisviisile, milles lähtutakse üldiselt aktsepteeritud teooriatest ja seadustest ning lähenetakse üksikjuhtumi kaudu (Õunapuu, 2014, lk 47). Lähenemisviisideks võivad olla kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimine. Kvantitatiivset uurimises käsitletakse teavet, mida väljendatakse arvude kujul.

Kvalitatiivses uurimises käsitletakse teavet, mis on võimatu ja ebaotstarbekas väljendada arvuliselt (Lagerspetz, 2017, lk 122), aga seda meetodit saab rakendada iseseisvalt või kombineerida teiste uurimismeetoditega sõltuvalt uurimisobjekti olemusest (O'Gorman K., & MacIntosh R., 2015, lk 118). Kombineeritud meetod hõlmab nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset uurimist ühe objekti raames ning saadud andmed täiendavad üksteist (Bryman A., Bell E., & Harley B., 2019, lk 569).

Intervjuu on üks sagedamini kasutatavaid andmekogumeetodeid kvalitatiivses uurimistöös (Õunapuu, 2014, lk 170), mida kasutatakse tulemuste selgitamiseks ja tõlgendamiseks (Ibid., lk 118). Intervjuusid liigitatakse struktureerimata, struktureeritud ja poolstruktureerituteks. Poolstruktureeritud intervjuus on ette antud teemad või küsimuste valik, kuid intervjuu käik võib olla paindlik ning vastajatel lastakse vabalt rääkida ja täpsustada. (Ibid., lk 120)

Empiiriline uuring viiakse läbi kombineeritult, sest kvantitatiivse meetodiga uuritakse 2022. majandusaasta aruannet, millel on esitatud finantsinfo eelkõige arvandmetega (Lisa 2). Kvalitatiivse meetodiga tehakse raamatupidajaga poolstruktureeritud intervjuu. Intervjuu peamine eesmärk on täiendava teabe saamine, et selgitada välja, kas ettevõtte majandusaasta aruande koostamisel on järgitud raamatupidamise seadust ja Raamatupidamise Toimkonna juhendmaterjale. Poolstruktureeritud intervjuu küsimustik on esitatud töö lisana (Lisa 1).

Andmete kogumisel kasutatakse kombineeritud meetodit, mis koosneb dokumendivaatlusest kui ka poolstruktureeritud intervjuust. Valimi moodustasid ettevõtja raamatupidaja ning 2022. majandusaasta aruanne. Uuritavad dokumendid on järgmised: algdokumendid, raamatupidamisregistrid, põhikiri ning raamatupidamise aastaaruanded.

Andmete analüüsiks kasutatakse võrdlusmeetodit: vaadeldakse valitud ettevõtte aastaaruannet ning võrreldakse vastavust raamatupidamise seadusele, Raamatupidamise Toimkonna juhenditele ja poolstruktureeritud intervjuule. Analüüsimise käigus leitakse vead ja võrreldakse neid teoorias esitatud nõuetega. Analüüsi tulemused esitatakse ettevõtjale, mille alusel tehakse järeldused ja parendusettepanekud.

3 VÄIKEETTEVÖTJA LÜHENDATUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE VASTAVUS EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE

Äriseadustiku § 183 kohaselt korraldab juhatus osaühingus raamatupidamist ning on raamatupidamiskohustuslase seaduslik esindaja (TsÜS, § 34 lg 1). Lõputöös on võetud vaatluse alla 2022. majandusaasta ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne, mille põhitegevusalaks on hambaravi. Uuritaval ettevõttel pole raamatupidamise sise-eeskirja, kuigi raamatupidamise seadus § 11 lg 1 sätestab järgmiselt, et raamatupidamiskohustuslane (v.a mikroettevõtja) on kohustatud koostama raamatupidamise sise-eeskirja.

Aruande analüüsimiseks kasutatakse ettevõtte põhikirja, raamatupidamisregistreid kui ka inventuuriakte. Põhikirjas on toodud välja, et ettevõtte majandusaasta pikkuseks on 12 kuud, mis algab 01. jaanuaril ning lõppeb 31. detsembril. Ettevõtte on esitanud 2022. majandusaasta aruande äriregistrile 21.06.2023. Aluseks on võetud raamatupidamise seadus § 13, mis kinnitab, et raamatupidamiskohustuslase asutamisel, lõpetamisel, majandusaasta alguskuupäeva muutmisel või muul seadusega ettenähtud juhul võib majandusaasta olla lühem või pikem kui 12 kuud, kuid ei tohi ületada 18 kuud. Novamed OÜ majandusaasta aruanne algab 01.01.2022 ja lõppeb 31.12.2022, seega majandusaasta on kooskõlas seadusandlusega. Samuti on aruanne esitatud äriseadustiku § 179 kohaselt äriregistrile kuue kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest. Jätkuvuse printsiibi kohaselt jätkab ettevõtte oma tegevust.

Raamatupidamise aastaaruandes lisas 1 „Arvestuspõhimõtted“ on toodud välja, et OÜ Novamed 2022. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi Raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna väljaantavad juhendid. Tuginedes raamatupidamise seadusele § 17 lg 1, peab Eesti hea raamatupidamistava olema asendatud Eesti finantsaruandluse standardiga.

Lõputöös vaadeldava ettevõtja varad on kokku 632 306 eurot, müügitulu 865 328 eurot, kohustised kokku 110 020 eurot ja omakapital kokku 522 286 eurot. Ettevõttes on 13 töötajat. Vastavalt raamatupidamise seaduses § 3 lõikes 15 välja toodud kriteeriumitele kuulub osaühing Novamed väikeettevõtja kategooriasse.

Raamatupidamise seadus § 15 lg 2¹ alusel võib väikeettevõtja koostada lühendatud raamatupidamise aastaaruande, mis koosneb bilansist, kasumiaruandest ning lisadest.

Raamatupidaja selgituste kohaselt on väikeettevõtja valinud lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamise variandi, sest alates 2016. aastast rakendusid raamatupidamise seaduse ja Raamatupidamise Toimkonna juhendite muudatused. Seejärel on ettevõtja läinud üle väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruande vormile. Ettevõtjaportaalis koostatakse lühendatud mahus aastaaruanne ning esmalt pakutakse e-äriregistrist sobivad kategooriad aruande esitamiseks. Iga kategooria kriteeriumid on sätestatud raamatupidamise seaduses.

Raamatupidajalt uuriti, millistel juhtudel kopeeritakse eelmise majandusaasta aruande näitajaid aruandeaasta aruandesse. Selgus, et raamatupidaja teeb seda alati, sest äriregistris olevad taksonoomia elemendid on usaldusväärsed ja kopeerimine lihtsustab oluliselt aruande esitamist. Raamatupidamise aastaaruandes lisas 1 „Arvestuspõhimõtted“ on toodud välja, et OÜ Novamed 2022. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi Raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna väljaantavad juhendid. Tuginedes raamatupidamise seadusele § 17 lg 1 peab olema Eesti hea raamatupidamistava asendatud Eesti finantsaruandluse standardiga, sest alates 1. jaanuarist 2017 saavad Eestis raamatupidamiskohustuslased valida finantsarvestuse korraldamisel ja finantsaruandluses kahe finantsaruandluse standardi vahel, millest väikeettevõtjatele on sobilikum Eesti finantsaruandluse standard. Autori hinnangul on 2022. majandusaasta aruande arvestuspõhimõtetes kasutatud vananenud terminid, mis on tekkinud eelkõige aastast aastasse majandusaasta aruande andmete kopeerimisest.

Raamatupidamise seaduse kohaselt koostatakse OÜ Novamed raamatupidamise aastaaruannet eesti keeles ja Eestis ametlikult kehtivas vääringus. Raamatupidamise aastaaruanne koosneb kahest põhjaruandest ja kaheksast lisast.

Töö autor esitab väikeettevõttele järgmised ettepanekud. Esiteks peab raamatupidamiskohuslane koostama raamatupidamise sise-eeskirja vastavalt raamatupidamise seaduse nõuetele ning majandusaasta aruandes asendama Eesti hea raamatupidamistava Eesti finantsaruandluse standardiga.

3.1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise käik

Vastavalt raamatupidamise seaduse § 15 lg 3 on ettevõttes raamatupidamise aastaaruande koostamise aluseks raamatupidamisregistrites kirjendatud majandusaasta majandustehingud ja reguleerimiskanded. Aastaaruande koostamisel alustatakse raamatupidamiskohustuslase varade ja kohustiste saldode inventeerimisega, hinnatakse

registrites kajastatud varade ja kohustiste väärtuse vastavust sätestatud arvestuspõhimõtetele, tehakse reguleerimis- ja lõpetamiskanded ning koostatakse põhjaruanded ja lisad.

Ettevõtja kasutab oma raamatupidamise korraldamisel raamatupidamisprogrammi VERP. Ostu- ja müügireskontros koostatakse automaatselt lausendeid päevaraamatusse. See tähendab, et programm loob automaatselt kandeid mitmesuguste tehingute jaoks, sealhulgas ka näiteks palgakanded müügiarvete koostamise, pankade maksete ja amortisatsioonikannete jaoks. Igalt raamatupidamisdokumendilt saab päevaraamatusse kanda mitu lausendit. Raamatupidamisprogrammis koostatakse käibeandmik, konto analüütilise arvestuse andmik, bilanss, kasumiaruanne, käibemaksudeklaratsioon, TSD deklaratsioon ja saldoandmik. Enne majandusaasta aruande koostamist kontrollib ettevõtte raamatupidaja kõik saldod raamatupidamisprogrammis. Raamatupidaja rõhutas intervjuus, et kontrollib bilansikirjeid raamatupidamisprogrammi saldodega üheksa kuud järjest, et anda ettevõttele teada, millises seisus on ettevõtte. Esialgelt vaatab 30. septembri seisuga, et oleks 9 kuud läbi kantud. Raamatupidaja kontrollib bilansikirjete saldod üle raamatupidamisregistri, aga ei koosta inventuuriakte.

Raamatupidamise seadus § 11 lg 1 näeb ette varade ja kohustiste inventuuride läbiviimise korraldust, mis peab olema reguleeritud ettevõtte raamatupidamise sise-eeskirjas. Kuna ettevõttel puudub raamatupidamise sise-eeskiri, siis vestlusest selgus, et ettevõttes teostatakse materiaalse põhivarade inventuur igal aastal 30. novembri seisuga. Inventuuri vastutavaks isikuks on juhatuse liige, kes määrab varade aastainventuuri läbiviimise eest vastutavad isikud. Tööandja tutvustab varade arvestamise korda kõikidele töötajatele, kes on seotud varade kasutamise, säilitamise ning inventeerimisega. Novamed OÜ juhatuse liige jagab seitsmele hambaravi kabinetile varade inventuuri lehed. Varasid on ligikaudu kaks lehekülge. Inventuuri lehel on kirjas varad hambaravi ruumide kaupa. Teostatakse füüsiline loendus igas kabinetis. Ettevõtte juhil on väga täpselt teada, kus põhivarad asuvad. Põhivarad on järgmised: arvutid, televiisor, diivan, mööbel, sadultool, autoklaav, mikroskoop, valgendusotsik, LED lamp, endootsik, hambaraviseade, soodaprits, komposiitlamp, otsmikualgustuse komplekt, puuriotsikud, arstitool, kirurgiline seade, röntgenseade. Väikeettevõtjal on kokku 95 põhivahendit. Inventuur hõlmab varade üle lugemist ja varade seisukorra kontrollimist. Raamatupidaja võrdleb peale inventuuri varade seisuga raamatupidamise andmetega. Inventuuri läbiviimine aitab ettevõttel veenduda, et nende finantsaruanded kajastavad täpselt ettevõtte tegelikku varade seisundit ning aitab vähendada võimalikke varade kadusid või raamatupidamisvigasid. Aastainventuuri läbiviimist tõendavaks dokumendiks on akt, mida säilitatakse seitse aasta raamatupidamises.

Teatud varade ja kohustiste bilansikirjete saldod kontrollib raamatupidaja raamatupidamisregistrite saldodega, aga ei koosta inventuuriakte. Raamatupidamises kontrolliti pangakontol olevaid summasid: LHV Pank 442 651,37 eurot, Swedbank 48 786,27 eurot ja kassas 13 098,59 eurot. Samuti võrreldi pankade arvelduskontode kui ka kassa jääkide summasid käibeandmikus olevate saldodega. Saldod kattusid käibeandmiku summadega. Samuti kontrollib raamatupidaja bilansikirjete *Nõuded ja ettemaksed* ning *Võlad ja ettemaksed* kontode saldosisid.

Ettevõtte raamatupidaja teostab kõik vajalikud reguleerimiskanded õiges kuus aastaringiselt. Selline lähenemine aitab ennetada vigade teket ning tagab majandusaasta aruannete täpsema ja usaldusväärsema koostamise. Korrigeerimis- ehk reguleerimiskanded teostatakse amortisatsiooni arvestamisel kord kuus, mida teeb programm automaatselt pearaamatusse. Vajadusel hinnatakse ostjatelt laekuvaid arveid ebatõenäoliselt laekuvateks ja lootusetuteks. Aastal 2022 ei esinenud väikeettevõtjal selliseid arveid. Hambaravis tekib selliseid olukordi vähe, kui jäädakse ravi eest võlgu. Konservatiivsuse printsiibi alusel on ettevõtja raamatupidamise aruande koostamisel tegutsenud ettevaatlikult ja kaalutletult ning välditakse varade ülehindamist ja kulude alahindamist.

Novamed OÜ raamatupidajaga vesteldi ka teemal, kuidas ettevõttes teostatakse lõpetamiskanded. Ettevõtte kasutab raamatupidamise programmi VERP. Enne majandusaasta lõppu avab raamatupidaja finantsraamatupidamise menüüst, kus valitakse kuu, aasta ning tulude- ja kulude koondkontod. Pärast valikut salvestatakse andmed ning programm genereerib automaatselt sulgemiskanded tulu- ja kulukontode jaoks.

Ettevõtte teostab raamatupidamise aastaaruande koostamiseks vajalikke tegevusi üldjuhul vastavalt seadusega kehtestatud nõuetele. Raamatupidamise aastaaruande koostamise aluseks on raamatupidamisprogrammi VERP raamatupidamisregistrites kirjendatud majandusaasta majandustehingud ja reguleerimiskanded. Sisu ülimuslikkuse printsiibist lähtuvalt on majandustehingute kajastamisel raamatupidamises ja raamatupidamise aruandes peamine tähelepanu suunatud nende sisule. Ettevõttes viiakse läbi materiaalsete põhivarade inventuur, ülejäänud varade ja kohustiste bilansikirjete saldode osas teostab kontrolli raamatupidaja. Lähtudes majandusüksuse printsiibist, on Novamed OÜ kasutanud ettevõtte raha ettevõtluse tarbeks, seega ei ole tehtud isiklikke kulutusi. Reguleerimiskanded teostatakse vastavalt vajadusele igakuiselt. Vajalik oleks koostada raamatupidamise sise-eeskiri, kus oleks esitatud varade ja kohustiste inventeerimise kord ettevõttes ning aruandluse osas võiks olla toodud ka raamatupidamise aastaaruande koostamiseks vajalikud tegevused. Raamatupidamise sise-eeskiri on kohustuslik

dokument, mis aitab mõista raamatupidaja tööd ning tõstab usaldusväarsust välisele infotarbijale.

3.2 Bilansi vastavus nõuetele

OÜ Novamedi raamatupidaja kasutab bilansi koostamisel raamatupidamise seaduse lisas 1 toodud skeemi, mis on kooskõlas raamatupidamise seaduse § 18 lõikega 3. Bilansi esitamisel ettevõtjaportaalis on raamatupidaja kasutanud väikeettevõtja põhikirjetega bilansiskeemi, kusjuures alakirjed esitatakse lisades, mis vastab raamatupidamise seaduse § 18 lõikele 3².

Esmalt peab raamatupidaja otsustama, kas koostada bilanss põhikirjetega või alakirjetega, sest seda saab ettevõtjaportaalis valida taksonoomia järgi. Seejärel on oluline tagada, et bilansis sisalduvad kohustuslikud elemendid vastavad kehtivatele nõuetele. Bilansi koostamisel on järgitud järjepidevuse ja võrreldavuse printsiipi, mille kohaselt aruandes avaldatavate aruandeperioodi numbriliste finantsnäitajate juurde lisatakse eelmise perioodi võrdlusandmed. Ettevõtte bilansis on 2022. majandusaasta kõrval esitatud 2021. majandusaasta arvnäitajad. 2022. majandusaasta seisuga on ettevõtte bilansimaht 632 306 eurot.

Väikeettevõtja 2022. majandusaasta bilansis puuduvad viited lisadele. Vandeaudiitor Kristiine Villemi (2019) tehtud tähelepanekute kohaselt on viited olulised, sest viidete ja ristviidete puudumine bilansikirjete järel tekitab segadust selgituste omavahelise seose mõistmises ja seeläbi raskendab aruande loetavust. See võib mõjutada aruande usaldusväarsust ja kasutatavust otsuste tegemisel. Uuritaval ettevõttel on ühtlasi rikutud arusaadavuse printsiipi, sest RTJ 2 punkt 40 toob välja, et juhul, kui erinevates aruande osades avaldatakse seotud informatsiooni, viidatakse need aruande osad omavahel. Ettevõttes on küll bilansikirjetele koostatud lisad, kuid puuduvad viitenumbrid bilansikirjete järel, mis raskendab majandusaasta aruandest arusaamist ja loetavust. Seega on oluline, et ettevõtte tunneks arvestuse ja aruandlusega seotud alusprintsiipe ning rakendaks neid aruannete koostamisel.

Raamatupidamise Toimkonna juhendi 2 punktis 14 on öeldud, et varad ja kohustised liigitatakse bilansis vastavalt kasutuseale ja maksetähtajale. Lühiajalise kasutusega varad on käibevarad.

Ettevõtte bilansi käibevara koosneb kahest kirjest:

- raha;
- nõuded ja ettemaksud.

Käibevara on ettevõttel kokku 530 315 eurot. Täiendavat informatsiooni bilansikirjete kohta leiab raamatupidamise aastaaruande lisast 1 „Arvestuspõhimõtted“, milles ettevõtja selgitab, et raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse sularaha kassas ja arvelduskonto jääki. RTJ 2 p 14 kohaselt võiks raha ekvivalendid asendada rahalähenditega. Rahalähenditeks loetakse lühiajalisi (üldjuhul kuni 3 kuud) kõrge likviidsusega investeeringuid, mida on võimalik konverteerida teadaoleva summa raha vastu ning millel puudub oluline turuväärtuse muutuse risk, näiteks lühiajalised deposiidid ja osalused rahaturufondides (eeldusel, et fond investeerib finantsvaradesse, mis vastavad rahalähendite mõistele) (RTJ 2 p 36). Ettevõttel aga rahalähendeid ei esine, mistõttu on raamatupidamise aastaaruande lisas nr 1 esitatud üleliigset informatsiooni. Vaadeldes väikeettevõtja raamatupidamisregistrit, koosneb raha kirje kassast ja arvelduskontost. Kontrollides kirje *Raha* lõppsaldot seisuga 31.12.2022 selgus, et majandusaasta aruandes on esitatud 504 536 eurot (sularaha kassas 13 099 eurot ja arvelduskontol 491 437 eurot) ja raamatupidamisregistris on 504 536,23 eurot ehk summad ühtivad.

Bilansikirje *Nõuded ja ettemaksed* on esitatud summas 25 779 eurot, mis läheb kokku raamatupidamisregistrites olevate summadega. OÜ Novamedi majandusaasta aruandes esitatud bilansikirjet *Nõuded ja ettemaksed* on selgitatud raamatupidamisregistri abil alljärgnevalt (vt tabel 2).

Tabel 2. Nõuded ja ettemaksed võrdlustabel 31.12.2022

Kirje	Raamatupidamisregister, €	Aastaaruanne, €
Nõuded ostjate vastu	13 547,09	13 547
Muud nõuded	3,87	4
Tulevaste perioodide kulud	12 220,00	12 220
Muud makstud ettemaksed	8,31	8
Nõuded ja ettemaksed kokku	25 779,27	25 779

Kirje *Nõuded ostjate vastu* koosneb ostjatelt laekumata arvetest summas kokku 13 547,09 eurot. See summa kajastab hambaravi teenuste müüki, mille eest on klientidelt veel laekumata.

Kirje *Muud nõuded* on kajastatud intressinõuet summas kokku 3,87 eurot. Jaanuaris pangalt laekunud summa kajastab detsembrikuu eest arvestatud intressi ettevõttele. Pank on maksnud ettevõttele intressi, mille kohta on koostatud raamatupidamiskanne:

D – laekumata intress 3,87 eurot;

K – finantstulud 3,87 eurot.

Kirje *Tulevaste perioodide kulud* on esitatud summana 12 220 eurot. Esmalt kontrolliti käibeandmikust, kas arvväärtused on samaväärsed ning seejärel uuriti raamatupidajalt, millest koosneb see summa. Raamatupidaja käest saadud informatsiooni alusel tasuti detsembris 2022. aastal 2023. aasta jaanuari üüriarve eest ettemaks summas 4 978,61 eurot. Jaanuarikuu üüriarve tuleb maksta 31. detsembriks. Seejärel summad võetakse ülesse ja jaanuaris tehakse vastav kulukanne. Tulevaste perioodide kulud on järgmised: koolitused 5 772,73 eurot, varakindlustuse jääk oli 260,98 eurot, litsentsitasud 1 140,28 eurot ja ajakirjandus 47,40 eurot. Kontrollimise käigus saadud tulemus vastab summale 12 200 eurot.

Kirje *Muud makstud ettemaksed* on kajastatud ettemaksed tarnijatele, mille sisuks on veeautomaadi veepudeli tagatistasu summas 8,31 eurot. Majandusaasta aruandes on *Muud makstud ettemaksed* ümardatud 8 euronni.

Raamatupidamise aastaaruande lisa 3 on autori arvates bilansikirje *Nõuded ja ettemaksed* piisava põhjalikkusega lahti kirjutatud ja andmed ühtivad raamatupidamisregistrite andmetega. Ettevõtja järgib raamatupidamiskannete koostamisel tulude ja kulude vastavuse printsiipi, mille kohaselt kajastatakse kulud samas perioodis, mil nendega seotud tulud tekivad.

Väikeettevõttel on pikaajalise kasutusega varaks ehk põhivaraks materiaalsed põhivarad, mille kohta on esitatud bilansikirje *Materiaalsed põhivarad* summas 101 991 eurot. Väärtus raamatupidamisregistris on kokku 101 990,51 eurot, mis aastaaruandes on ümardatud täiseurodeks. Materiaalsete põhivarade liikumise kohta on esitatud lisa 5 *Materiaalsed põhivarad*, milles esitatud jääkmaksumus ühtib bilansis esitatud summaga.

Ettevõtte majandusaasta aruandes on selgitatud lisa 1 *Arvestuspõhimõtted*, et materiaalne põhivara on ettevõtte enda majandustegevuses kasutatav vara kasuliku elueaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 640 eurost. Vara, mille kasulik tööiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 640 euro, kantakse kasutusse võtmisel täielikult kulusse. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis selle soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum.

Ettevõtte materiaalsedeks põhivaradeks on eelkõige seadmed (nt röntgenseade, puuriotsikud, kirurgiline seade jne) ning muud materiaalsed põhivarad (nt teler, diivan, mööbel jne). 31.12.2022 seisuga oli väikeettevõtjal kokku 95 põhivara objekti.

OÜ Novamedi põhivarade amortisatsioonimäärad on põhivarade kaartide kohaselt järgnevad:

- arvutite amortisatsioonimäär on 15-33%;

- inventari amortisatsioonimäär on 15-20%;
- seadmete amortisatsioonimäär on 15-20%.

Raamatupidaja täpsustas veel lisaks, et kui põhivarade kvaliteet halveneb, siis muudetakse amortisatsiooninorme. Vastavalt Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 punktile 26 võib väita, et raamatupidaja lähtub vara kasuliku eluea määramisel järgmistest asjaoludest: moraalsest iganemisest ja vara oodatavast füüsilisest kulumisest. Ettevõttel ei ole raamatupidamise sise-eeskirja, kuid amortisatsioonimäärad vastavad materiaalsete põhivarade eeldatavatele kasulikele eluigadele.

Uurimusest võib järeldada, et raamatupidamiskohustuslane võtab põhivarad arvele soetusmaksumuses ja kasutab raamatupidamises lineaarset arvestusmeetodit. Lähtudes RTJ 1, p 16 on ettevõttel kajastatud varaobjekte, mille soetusmaksumus või muu bilansi kajastamise aluseks olev väärtus on usaldusväärselt määratletav. Ettevõtte järgib olulisuse põhimõtet, sest see võimaldab arvestada oluliste väärtustega varasid. Sellega tagatakse vigade vältimist ning esitatud andmed peegeldavad tegelikkust. Ettepanekuna esitatakse raamatupidamiskohustuslasele, et raamatupidamise sise-eeskirjas peab määratlema amortisatsiooniarvestuse meetodid ja amortisatsioonimäärade vahemikud, mida tuleb järgida põhivarade amortiseerimisel.

Väikeettevõtja bilansi passiva poolel on esitatud kohustistena vaid lühiajalisi kohustisi kirjel *Võlad ja ettemaksed*, sest pikaajalised kohustised ettevõttel puuduvad. Lühiajalisi kohustisi on kokku raamatupidamisregistrites 110 019,65 eurot ning majandusaasta aruandes 110 020 eurot. Bilansikirje *Võlad ja ettemaksed* koosseisu kajastab tabel (vt tabel 3).

Tabel 3. Võlad ja ettemaksed võrdlustabel 31.12.2022

Kirje	Raamatupidamisregister, €	Aastaaruanne, €
Võlad tarnijatele	26 757,51	26 758
Võlad töövõtjatele	17 631,29	17 631
Maksuvõlad	22 728,72	22 729
Dividendivõlad	35 519,93	35 520
Tulevaste perioodide tulud	2 577,79	2 578
Muud saadud ettemaksed	4 804,41	4 804
Võlad ja ettemaksed kokku	110 019,65	110 020

Raamatupidamisregistris on *Võlad tarnijatele* summas 26 757,51 eurot ning aastaaruandes ümardades 26 758 eurot. Ettevõttes arveldatakse võlad tarnijatele tavapärase äritsükli

järgi. Kirjel *Võlad tarnijatele* vastav summa kirjeldab kõiki teenuste ja materjalide ostuarveid, mille arvete maksetähtaeg on järgmisel aastal. Kõik detsembris saadud arved, mille maksetähtaeg on jaanuaris, tasutakse 2023. aastal, sest need jäid eelmisest aastast ülesse. Nendeks on maksmata arved (ravi- ja laboriteenused, sideteenused, hambaravi materjalid, ravihaldustarkvara tasu).

Järgmistel bilansikirjetel on *Võlad töövõtjatele* kokku 17 631,29 eurot ja *Maksuvõlad* summas 22 728,72 eurot. Uurimusest tuleneb, et võlad töövõtjatele summa on detsembrikuu töötasud, mis kuuluvad välja maksmisele 10. jaanuaril. *Maksuvõlad* on omakorda lahti kirjutatud lisas 4 „Maksude ettemaksed ja maksuvõlad“, kus on näha, et ettevõtte on bilansipäeva seisuga järgmised maksuvõlad: ettevõtte tulumaks 7 932 eurot, üksikisiku tulumaks 3 530 eurot, sotsiaalmaks 10 460 eurot, kohustuslik kogumispension 234 eurot ja töötuskindlustusmaksed 573 eurot. Uuritud summad on arvestatud maksuvõlad, mille tasumise tähtaeg on veel saabumata. Majandusaasta aruande lisas 6 kirjel *Muud võlad on Dividendivõlad* summas 35 520 eurot, mis on majandusaasta aruandes kajastatud otsuse järgi, kuid pole veel välja makstud.

Bilansikirjel *Tulevaste perioodide ettemakstud tulud* on kajastatud üürnikelt laekunud deposiidid vastavalt üürilepingutele. Kirje sisu on deposiidid üürnikelt ühe kuu eest, sest ravikabinet on antud üürile. Raamatupidamisregistris kajastub see summa kontol *Ostjate ettemaksed kaupade ja teenuste eest* 2 577,79 eurot. Alljärgnevalt on toodud selle kohta raamatupidamiskanne:

D – pank;

K – ettelaekunud tulevaste perioodide tulud.

Bilansikirje *Muud saadud ettemaksed* on esitatud summas 4 804 eurot. Raamatupidajalt uuriti, et kaarditerminali maksed on allüürniku patsientide poolt tasutud teenuste eest, mida kantakse esmalt OÜ Novamedi kontole ja seejärel tasub OÜ Novamed saadud summa allüürnikule.

2022. aastal on Novamed OÜ-l võlgu kokku 102 637,45 eurot ja ettemakseid kokku 7 382,20 eurot. Aastaruandes esitatud andmed ühtivad raamatupidamisregistris tooduga ja ümardamisvigu ei esine.

Ettevõtte omakapital koosneb raamatupidamise aastaruandes osakapitali nimiväärtusest, kohustuslikust reservkapitalist, eelmiste perioodide jaotamata kasumist ja aruandeaasta kasumist. Ettevõtte omakapital aruandekuupäeva seisuga on 522 286 eurot. Raamatupidamisregistris on omakapitali moodustavate kontode summa kokku 522 286,36 eurot. Seega on arvandmed esitatud korrektselt.

Väikeettevõtja on bilansi koostamisel lähtunud raamatupidamise seaduse lisa 1 toodud bilansiskeemist. Ettevõtte juhendub olulisuse printsiibist, arvestades nii informatsiooni olemust ja summa suurust. Bilansis on esitatud põhikirjed ning bilansi alakirjete kohta on koostatud lisad. Autor selgitas välja bilansikirjete sisu ja kontrollis summade vastavust arvestusregistriga. Puudusena saab välja tuua asjaolu, et bilansis puudusid viited lisadele. Seega on eksitud arusaadavuse printsiibi vastu, mille kohaselt peavad erinevad aruande osad olema omavahel viidatud.

Uurimuse läbiviija esitab ettevõtjale majandusaasta aruandele järgnevad parendusettepanekud, lähtudes Eesti finantsaruandluse standardist: 1) lisada bilansi bilansikirjete järel viitenumbrid lisadele, 2) koostada raamatupidamise sise-eeskiri, millega oleks muuhulgas kehtestatud põhivarade maksumuse alampiir, kasutatav amortisatsioonimeetod ja amortisatsioonimäärad.

3.3 Kasumiaruande vastavus nõuetele

Teiseks uuritavaks põhiaruandeks on kasumiaruanne. Kasumiaruanne on finantstulemuse aruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodil tulusid, kulusid ja kasumit või kahjumit. Lähtudes tulude ja kulude vastavuse printsiibist on ettevõttel tulude ja kulude arvestust peetud tekkepõhiselt ning aruandeperioodi tuludest arvatakse maha samade tulude teenimisega seotud kulud.

Kasumiaruanne on koostatud aruandeperioodi 01.01.2022-31.12.2022 kohta. Kajastatud on majandusüksuse tulusid, kulusid ja kasumit. Aruande koostamisel on järgitud järjepidevuse ja võrreldavuse printsiipi, sest välja on toodud majandusaasta aruandes ka 2021. majandusaasta arvnäitajad.

Raamatupidamise Toimkonna juhendis 2 punkt 28 kohaselt tulusid ja kulusid ei saldeerita omavahel kasumiaruandes. Kasumiaruandes tohib saldeerida põhitegevusega mitteseotud tulusid ja kulusid, kui see annab tõepärasemalt edasi tehingute sisu. Saades teavet raamatupidajalt tulude ja kulude saldeerimise kohta, siis eelnevast raamatupidaja ka lähtub.

Ettevõtte kasutab kulude olemusel põhinevat kasumiaruannet skeemi 1, mis on tingitud väikeettevõtte staatusest, mistõttu puudub ettevõttel vajadus kulude liigenduseks funktsioonide kaupa.

RTJ 2 p 22 kohaselt on väikeettevõtjal ärikulud skeemis 1 liigendatud alljärgnevalt:

- kaubad, toore, materjal ja teenused;
- mitmesugused tegevuskulud;

- tööjõukulud;
- põhivara kulum ja väärtuse langus;
- muud ärikulud.

Ettevõttel puudub sise-eeskiri, kuigi RTJ 2, p 25 kohustab raamatupidamiskohustuslast oma raamatupidamise sise-eeskirjas detailselt kirjeldama, milliseid tulusid ja kulusid millistel kirjetel kajastatakse. Seega ei saa jälgida, kas ettevõtte on järginud järjepidevalt sama liigendust (tähendades, millistel kirjetel milliseid tulusid ja kulusid kajastatakse).

Äriregistris majandusaasta aruande esitamise keskkonnas genereerub kasumiaruanne automaatselt vastavalt valitud skeemile. Vaatluse käigus selgus, et ettevõtte majandusaasta aruande kirjel *Müügitulu* on kokku 865 328 eurot, milles summeeritud summad kontrolliti raamatupidamisregistrist (vt tabel 4). Müügitulu koosneb järgmistest kontodest: raviteenused, materjali müük ja üüritulu. Ettevõtte põhitegevuseks on raviteenuste osutamine. Kontol *Materjali müük* on kajastatud tulude osa, mis tuleneb hambapastade, hambaniitide, suuveede, valgenduskomplektide, hambaharjade müügist, mida ettevõtte soetab ja müüb edasi kasumlikult. Konto *Üüritulu* on seotud allüürnikega, kellele OÜ Novamed rendib kabinette välja.

Tabel 4. Müügitulu jaotus kontode lõikes 31.12.2022

Konto	Raamatupidamisregister, €
Raviteenused	800 345,59
Materjali müük	7 760,60
Üüritulu	57 222,00
Müügitulu kokku	865 328,19

Kasumiaruande kirjel *Muud äritulud* sisu on seotud kindlustushüvitistega kui ka kompensatsiooniga haigekassa poolt COVID-19 ajal.

Kasumiaruande kulud kirjel *Kaubad, toore, materjal ja teenused* on raamatupidamisprogrammis kogusumma -308 965,27 eurot. Raamatupidamises viidi läbi ülevaatus, et tagada majandusaasta aruande vastavus raamatupidamisregistriga. Järgmised summad vastavad aruande sisule: ravimaterjalide kulud -73 559,53 eurot, raviinstrumentide kulud -2 839,60 eurot ja ostetud teenuste kulud -232 566,14 eurot (vt tabel 5).

Kirjel *Mitmesugused tegevuskulud* on kajastatud ettevõtte kulusid järgmistes summas: üürikulud -48 633,09 eurot, kommunaalkulud -16 354,29 eurot, sidekulud -2 317,59 eurot,

kantseleikulud -3 125,79 eurot, majapidamiskulud -5 089,59 eurot, ruumide korrashoiukulud -25 486,10 eurot, ruumide inventar -517,90 eurot, seadmete hoolduskulud -11 943,78 eurot, eriietuse kulud -1 938,98 eurot, reklaamikulud -3 600,00 eurot, valvekulud -454,56 eurot, kindlustuskulud -426,36 eurot, koolitus- ja täiendõppe kulud -3 871,80 eurot, panga teenustasud -178,79 eurot, maksekeskuse tasud -2 492,23 eurot, juriidiliste teenuste kulud -465,00 eurot ja muud -1 230,59 eurot. Raamatupidamisregistrist summeerituna on arvvaärtusena -128 126,44 eurot. Selle põhjal võib järeldada, et aastaaruandes on esitatud õiglased andmed.

Kirje *Tööjõukulud* jaotub palgakuluks ja sotsiaalmaksudeks. Tööjõukulude summa on aastaaruandes -303 053 eurot (vt tabel 5).

Raamatupidamisaruandes lisas 7 on toodud põhjalikum ülevaade, millest summad koosnevad:

- palgakulu -227 262 eurot;
- sotsiaalmaksud -73 879 eurot;
- haigusraha -1 912 eurot.

Kirje *Põhivara kulum* summat -42 485 eurot võrreldi raamatupidamisregistri summaga (vt tabel 5) ja lisas 5 „Materiaalsed põhivarad“ esitatud amortisatsioonikulu summaga. Summad ühtisid. Tulude ja kulude vastavuse printsiibi kohaselt kantakse kulumid põhivara kaudu kuluna vastavalt põhivara kasutuseale mitme aasta jooksul.

Kirjel *Muud ärikulud* kajastati vastuvõtukulusid (kohvi, meened) summas -1 068,25 eurot, sotsiaalmaks erisoodustustelt -41,25 eurot, tulumaks erisoodustustelt -25,00 eurot. Uuritaval ettevõttel on aastaaruandes summa kokku -1 134 eurot.

Tabel 5. Kasumiaruande kulud 31.12.2022

Kirje	Raamatupidamisregister, €	Aastaaruanne, €
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-308 965,27	-308 965
Mitmesugused tegevuskulud	-128 126,44	-128 126
Tööjõukulud	-303 052,77	-303 053
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-42 485,00	-42 485
Muud ärikulud	-1 134,50	-1 134

Kirjel *Muud finantstulud ja -kulud* on kajastatud pangaintressid 48 eurot, mille summa arvestusregistris oli 48,30 eurot.

Kirjel *Tulumaks* on kajastatud dividendide tulumaksukulu summas -7 932 eurot, kuna on toimunud dividendide jaotamine. Summa on kajastatud ka lisas 4 kirjel *Ettevõtte tulumaks*.

Väikeettevõtja on koostanud kasumiaruande skeemi 1, milles kulud on liigendatud, lähtudes kulude olemusest. Aruande koostamisel juhindutakse olulisuse printsiibist, keskendudes ettevõtte tegevuse olulistele aspektidele ja finantsnäitajatele, mis on olulised aruande kasutajatele ning võivad mõjutada nende majanduslikke otsuseid. Kasumiaruande kirjele *Tööjõukulud* on koostatud lisa, milles esitatakse detailsem informatsioon antud kirje kohta, kuid kirjele pole lisatud viite numbrit lisale 7. Töö autor teeb järgnevalt ettepanekud majandusaasta aruande parendamiseks. Esmalt tuleb koostada raamatupidamise siseeeskiri, millega kehtestatakse, milliseid tulusid ja kulusid millistel kasumiaruande kirjetel kajastatakse. Ka kasumiaruande kirjetele lisada viited kirjete lisadele, kus nende kirjete kohta esitatakse detailsemat informatsiooni.

3.4 Lisade vastavus nõuetele

Väikeettevõtja on esitanud kaheksa lisa:

- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“;
- lisa 2 „Raha“;
- lisa 3 „Nõuded ja ettemaksed“;
- lisa 4 „Maksude ettemaksed ja maksuvõlad“;
- lisa 5 „Materiaalsed põhivarad“;
- lisa 6 „Võlad ja ettemaksed“;
- lisa 7 „Tööjõukulud“;
- lisa 8 „Seotud osapooled“.

RTJ 2 p 50 kohaselt on uuritava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande lisad esitatud süsteemselt. Esmalt on esitatud arvestuspõhimõtted, seejärel selgitavad lisad põhiaruannete kirjetele (samal järjekorras bilansi ja kasumiaruande kirjetega) ning viimaseks lisaks on „Seotud osapooled“. Ettevõtte on lähtunud järjepidevuse ja võrreldavuse printsiibist ning on lisade esitamisel esitanud ka eelmise aruandeperioodi arvnäitajad.

RTJ 2 p 48 kohaselt peavad raamatupidamise aastaaruande lisad avalikustatava informatsiooni osas vastama raamatupidamise seaduses loetletud miinimumnõuetele ning RTJ-s 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ esitatud nõuetele. Autor võrdles esitatud lisasid seadusandluse nõuetega ja uuriti täiendavat infot raamatupidajalt. Raamatupidajaga intervjuus selgus, et koostatakse peamiselt kohustuslikud lisad. Kuna bilanss on koostatud ilma alakirjeteta, siis on lisad koostatud bilansikirjetele *Nõuded ja ettemaksed* ning *Võlad ja ettemaksed*. Kui bilansikirjel on oluline summa, siis koostatakse

eraldi lisa, nt on nii toimitud bilansikirjega *Raha*. Lisa ei ole mõistlik koostada tingimusel, kui summad on väikesed. Raamatupidaja koostab lisasid vaid konkreetsetel tingimustel, kui summad on oluliselt suured ning see annab rohkem informatsiooni lugejale.

Lisas 1 „Arvestuspõhimõtted“ on kirjeldatud ettevõtte raamatupidamisarvestuses kasutusel olevaid arvestuspõhimõtteid. Osas „Üldine informatsioon“ on kirjeldatud, et raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi Raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt väljaantavad juhendid. Kasumiaruande koostamisel on kasutatud raamatupidamise seaduse lisas 2 esitatud kasumiaruande skeemi 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes. Autor võtab aluseks raamatupidamise seaduse § 17 lg 1 ja tõdeb, et Eesti hea raamatupidamistava asemel peab olema Eesti finantsaruandluse standard. Esitamata on jäänud RTJ 15 punkti 59 nõue ehk asjaolu, et tegemist on väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruandega.

Lisas 1 „Arvestuspõhimõtted“ on välja toodud, et *Raha* ja selle ekvivalentidena kajastatakse sularaha kassas ja arvelduskonto jääki. Autor selgitas uuringus välja, et ettevõttel ei esine rahalähendeid ehk ekvivalente.

Alajaotuses „Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad“ on välja toodud, et materiaalne põhivara on ettevõtte enda majandustegevuses kasutatav vara kasuliku elueaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 640 eurost. Vara, mille kasulik tööiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 640 euro, kantakse kasutusse võtmisel täielikult kulusse. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis selle soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum. Põhivarade arvele võtmise alampiir on 640 eurot. Autor võrdles toodud infot Raamatupidamise Toimkonna juhendiga 5, mille kohaselt peab ettevõtja esitama raamatupidamise sise-eeskirjas põhivara maksumuse alampiiri, kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja amortisatsioonimäärad ning RTJ-ga 15, mille punkt 33 sätestab, et kõikide materiaalsete põhivara gruppide kohta avalikustatakse aastaaruandes nende amortiseerimisel kasutatavad amortisatsioonimeetodid- ja määrad (või kasulikud eluead). Mõlemad nõuded on ettevõtjal täitmata ehk rikutud on avalikustamise printsiipi.

Raamatupidamise seaduse § 18 lg 3² käsitluses saab tõdeda, et väikeettevõtja on esitatud bilansiskeemi kirjade ja kasumiaruande skeemis toodud araabia numbritega tähistatud kirjade alaliigendusi raamatupidamise aastaaruande lisades, kuid põhjaruannetele ei ole lisatud viitenumbreid. Novamed OÜ on koostanud järgmised lisad: lisa 2 „Raha“, lisa 3

„Nõuded ja ettemaksed“, lisa 4 „Maksude ettemaksed ja maksuvõlad“, lisa 5 „Materiaalsed põhivarad“, lisa 6 „Võlad ja ettemaksed“, lisa 7 „Tööjõukulud“. Bilansikirjete ja kasumiaruande kirje alaliigendustega seotud lisasid on analüüsitud eespool (vt 3.2 ja 3.3).

Aastaruandes on esitatud lisa 2 „Raha“, kuna ettevõtja pidas seda lisa oluliseks. Lähtudes RTJ 15 punktis 59 esitatud lisade loetelust, ei ole väikeettevõtjal kohustust koostada täiendavat lisa bilansikirje *Raha* kohta.

Lisa 5 „Materiaalsed põhivarad“ on esitatud materiaalsete põhivarade kirjeldus rühmade kaupa, mis on väikeettevõtjale kohustuslik.

Lisa 7 „Tööjõukulud“ on toodud välja samanimelise kasumiaruande kirje selgitus ning keskmine töötajate arv taandatuna täistööajale aruandeperioodil oli 7 töötajat. See on kohustuslik lisa ja on autori hinnangul täidetud korrektselt.

Lisa 8 „Seotud osapooled“ on RTJ 15 kohaselt väikeettevõtja avalikustanud juhtkonna liikmetele aruandeaastal arvestatud tasu ning pole tehtud muid olulisi soodustusi tegev- ja kõrgemale juhtkonnale. Avalikustamise printsiibi kohaselt on aruande tarbijatele oluline informatsioon esitatud ka siis, kui see pole konkreetselt nõutud ühegi toimkonna juhendilt. Seotud osapoolte info on siiski kohustuslik avalikustada.

Väikeettevõtja on koostanud raamatupidamise aastaruande põhiaruannete juurde kokku kaheksa lisa ning lisad on esitatud süstemaatilises järjekorras. Uurimuse tulemusena saab väita, et väikeettevõtja majandusaasta aruande lisad on üldjuhul kooskõlas nõuetega. Esineb ka väiksemaid puudujääke. Bilansi- ja kasumiaruande kirjetele pole lisatud viiteid lisadele. Seejärel Lisas 1 „Arvestuspõhimõtted“ on jäänud esitamata asjaolu, et tegemist on väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaruandega ja on kasutatud Eesti head raamatupidamistava; raha osas on rahana kajastatud rahaekvivalendid, mida ettevõttel ei esine; materiaalse põhivara osas ei ole välja toodud kasutatavat amortisatsioonimeetodit ega amortisatsioonimäärasid. Rikutud on eelkõige arusaadavuse ja avalikustamise printsiipi.

Analüüsi tulemustest tulenevalt esitab lõputöö autor ettepaneku väikeettevõtjale lisade vastavusse viimiseks Eesti finantsaruandluse standardiga, esitades järgmised parendusettepanekud:

- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ koostamisel rakendada kõige uuemaid mõisteid ning aegunud terminid asendada asjakohasemaks. Uuendatud kontseptsiooniks on „Eesti finantsaruandluse standard“ ja „rahalähendid“;
- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ avalikustada asjaolu, et tegemist on väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaruandega;

- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ materiaalsete põhivarade osas esitada kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja -määrad;
- lisa 2 „Raha“ koostamine pole kohustuslik;
- lisada põhiaruannete kirjetele viidete numbrid.

Aruandest parema ülevaate saamiseks on lisade koostamisel vajalik järgida eelkõige avalikustamise ja arusaadavuse printsiipi.

KOKKUVÕTE

Kõik raamatupidamiskohustuslased on kohustatud koostama majandusaasta aruande iga lõppenud majandusaasta kohta ning seejärel majandusaasta aruande esitama kuue kuu jooksul peale majandusaasta lõppu äriregistrile. Majandusaasta aruanne koosneb üldjuhul raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Väikeettevõtja võib täismahus raamatupidamise aastaaruande asemel koostada lühendatud raamatupidamise aastaaruande, mis koosneb bilansist, kasumiaruandest ja lisadest.

Lõputöö probleem seisneb hambaravi osutava väikeettevõtte 2022. majandusaasta lühendatud raamatupidamise aastaaruande vastavusel Eesti finantsaruandluse standarditele, milles uuriti raamatupidamise aastaaruande põhiaruannetes ning nende lisade koostamisel esinevaid puuduseid ja vigu. Peamised vead tulenevad eelmise aasta aruande informatsiooni kopeerimisest tänavusse aastasse, mis on ajaga muutunud kui ka vananenud, seejärel arvestuspõhimõtete vastuolo ettevõtte raamatupidamisega ning viitenumbrite puudumine. Teema aktuaalsus seisneb selles, et õigeaegselt ja täpselt esitatud aruanne on oluline vahend nii ettevõtja enda tegevuse planeerimisel kui ka riigile majanduskeskkonna puudutavate otsuste tegemisel. Majandusaasta aruanne kujutab endast ettevõtte visiitkaarti. Mitmed ettevõtjad ei täida õigeaegselt oma majandusaasta aruannete esitamise kohustust äriregistrile. Äriseadustiku kohaselt peab äriühing kuue kuu jooksul peale lõppenud majandusaasta lõppu koostama majandusaasta aruande.

Lõputöö eesmärk oli välja selgitada hambaravi osutava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavust Eesti finantsaruande standardile, et esitada aruande puudused ning teha parendusettepanekuid. Eesmärgi täitmisel töötati läbi raamatupidamise seadus ja Raamatupidamise Toimkonna juhendid ning teised allikmaterjalid, et kindlaks määrata ja tuua esile väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamise nõuded. Lisaks esitati väikeettevõtja raamatupidamise aastaaruande koostamise teoreetilised alused, koostati empiirilise uuringu meetodika, võrreldi uuritava ettevõtte raamatupidamise aastaaruande vastavust raamatupidamise seadusele ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditele ning esitati analüüsi tulemused ja tehti parendusettepanekuid.

Esimene peatükk andis ülevaate raamatupidamise aastaaruande koostamise teoreetilisest käsitlusest, milles on lähtutud eelkõige Eesti finantsaruandluse standardist ehk raamatupidamise seadusest, Raamatupidamise Toimkonna juhenditest, aga ka teemakohasest erialasest kirjandusest ja artiklitest. Peatükis keskenduti väikeettevõtte lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtetele, alusprintsipiidele, bilansi kui ka kasumiaruande koostamisele ja lisade esitamisele.

Teises peatükis kirjeldati empiirilise uuringu meetodikat. Lõputöö uurimuse läbiviimiseks kasutas autor kombineeritud meetodit deduktiivse lähenemisviisiga. Andmete kogumiseks kasutati kombineeritud meetodit, milleks oli dokumendivaatlus ja poolstruktureeritud intervjuu. Dokumendivaatlusel analüüsiti valitud ettevõtte lühendatud raamatupidamise aastaaruannet, algdokumente, raamatupidamisregistreid ja põhikirja. Uurimuse käigus vaadeldi ühte tegutsevat ettevõtet. Novamed OÜ pakub Tallinnas hambaravi teenust. Andmete analüüsiks kasutati võrdlusmeetodit. Töös vaadeldi valitud ettevõtte aastaaruannet ning võrreldi vastavust raamatupidamise seadusele ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditele. Analüüsi tulemused esitati kirjalikult alapeatükkides kirjeldava tekstina ning tulemusena esitati parendusettepanekud aruande parendamiseks.

Kolmandas peatükis analüüsiti valitud ettevõtte Novamed OÜ raamatupidamise aastaaruande vastavust Eesti finantsaruandluse standardile ning selle tulemusel esitati analüüsi tulemused ja tehti raamatupidamise aastaaruande parendusettepanekud.

Novamed OÜ on väikeettevõtja ja esitas 2022. majandusaasta aruandes lühendatud raamatupidamise aastaaruande, mis koosnes bilansist, kasumiaruandest ning lisadest.

Novamed OÜ raamatupidamise aastaaruande koostamise aluseks oli raamatupidamisprogrammi VERP raamatupidamisregistrites kirjendatud majandusaasta majandustehingud ja reguleerimiskanded. Ettevõttes viidi läbi materiaalsete põhivarade inventuur. Ülejäänud varade ja kohustiste bilansikirjete saldode osas teostas kontrolli raamatupidaja. Reguleerimiskandeid teostati vastavalt vajadusele igakuiselt.

Väikeettevõtja on bilansi koostamisel lähtunud raamatupidamise seaduse lisa 1 toodud bilansiskeemist. Bilansis on esitatud põhikirjed ning bilansi alakirjete kohta on koostatud lisad. Kasumiaruanne koostati skeemi 1 järgi, milles kulud on liigendatud lähtudes kulude olemusest. Kasumiaruande kirjele *Tööjõukulud* esitati lisa. Raamatupidamise aastaaruande lisad avalikustatava informatsiooni osas vastasid üldjuhul raamatupidamise seaduses loetletud miinimumnõuetele ning RTJ-s 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ esitatud nõuetele.

Üldjuhul oli Novamed OÜ 2022. majandusaasta raamatupidamise aastaaruanne kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Siiski tuleb märkida, et esines väiksemaid eksimusi ja puudusi. Nii oli kasutatud vananenud mõisteid, näiteks „Eesti hea raamatupidamistava“, „raha ekvivalendid“; esitamata oli jäetud kohustuslikku infot (nt materiaalsete põhivarade amortisatsioonimeetod ja amortisatsiooninormid) ning bilansis ja kasumiaruandes puudusid viited esitatud lisadele. Uuringu läbiviimist raskendas asjaolu, et ettevõttel puudus raamatupidamise sise-eeskiri.

Analüüsi järeldest tulenevalt esitab töö autor järgnevad parandusettepanekud:

- vastavalt raamatupidamise seaduse nõuetele koostada raamatupidamise sise-eeskiri, millega kehtestatakse muuhulgas 1) kasutatav finantsaruandluse standard, 2) põhivarade maksumuse alampiir, amortisatsiooniarvestuse meetodid ja amortisatsioonimäärade vahemikud, 3) milliseid tulusid ja kulusid millistel kasumiaruande kirjetel kajastatakse, 4) varade ja kohustiste inventeerimise kord, 5) aruandluse koostamise kord ehk informatsioon, mis on vajalik ka raamatupidamise aastaaruande koostamiseks;
- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ koostamisel rakendada kõige uuemaid mõisteid ning aegunud asendada ajakohasematega, nt „Eesti finantsaruandluse standard“ ja „rahalähendid“;
- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ avalikustada asjaolu, et tegemist on väikeettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruandega;
- lisa 1 „Arvestuspõhimõtted“ materiaalsete põhivarade osas esitada kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja -määrad;
- lisada bilansi- ja kasumiaruande kirjete järel viitenumbrid lisadele, kus nende kirjete kohta esitatakse detailsemat informatsiooni;
- raamatupidamise aastaaruande koostamisel järgida hoolikamalt alusprintsipi täitmist.

Autori arvates sai lõputöö eesmärk täidetud.

SUMMARY

The title of the thesis is „*Compliance of Small Business Abbreviated Financial Statements with Estonian Financial Reporting Standards*“.

All accounting obligors are required to prepare an annual report for each completed financial year and subsequently submit the annual report to the Commercial Register within six months after the end of the financial year. The annual report typically consists of the financial statements and the management report. A small entrepreneur may opt to prepare an abbreviated financial statement instead of a full-scale financial statement, which comprises the balance sheet, income statement, and appendixes.

The problem of the thesis lies in examining the shortcomings and errors in the abbreviated financial statements of a dental care small enterprise for the financial year 2022, in accordance with Estonian financial reporting standards. The study investigates deficiencies and inaccuracies encountered in the preparation of the primary financial statements and their accompanying appendixes. The primary errors stem from the replication of information from the previous year's report into the current year, which has become outdated, as well as inconsistencies between accounting principles and the company's accounting practices, and the absence of reference numbers. The relevance of the topic lies in the importance of timely and accurate financial reporting, serving as a crucial tool for both the enterprise's internal planning and governmental decision-making concerning the economic environment. The annual financial report represents the company's calling card. Several entrepreneurs fail to meet their obligation of timely submission of annual reports to the Commercial Register. According to the Commercial Code, a company must prepare its annual report within six months after the end of the financial year.

The aim of the thesis was to determine the compliance of the annual financial statements of a dental care service provider with Estonian financial reporting standards, to identify deficiencies in the report, and to make improvement suggestions. In achieving this aim, the Accounting Act and guidelines issued by the Estonian Accounting Standards Board, along with other source materials, were reviewed to establish and highlight the requirements for preparing the annual financial statements of a small enterprise. The theoretical foundations of preparing the annual financial statements for small enterprises were presented, an empirical research methodology was developed, the compliance of the investigated company's annual financial statements with the Accounting Act and guidelines issued by the Estonian Accounting Standards Board was compared, and the results of the analysis were presented along with improvement suggestions.

The first chapter provided an overview of the theoretical framework for preparing the annual financial statements, primarily based on Estonian financial reporting standards, namely the Accounting Act, guidelines issued by the Estonian Accounting Standards Board, as well as relevant professional literature and articles. The focus was on the general principles of preparing the abbreviated annual financial statements for small enterprises, including basic principles, the compilation of the balance sheet and income statement, and the presentation of supplementary appendixes.

The second chapter described the methodology of the empirical study. The author employed a combined method with a deductive approach for conducting the research. Data collection utilized a combined method, consisting of document analysis and semi-structured interviews. Document analysis involved examining the selected company's abbreviated annual financial statements, original documents, accounting records, and articles of association. The study focused on one operating company's Novamed OÜ which provides dental care services in Tallinn. Comparative analysis was employed for data analysis, comparing the selected company's annual report with the requirements of the Accounting Act and guidelines issued by the Estonian Accounting Standards Board. The results of the analysis were presented in written form in subchapters describing the findings, followed by improvement suggestions to enhance the report.

The third chapter analyzed the compliance of the selected company's Novamed OÜ annual financial statements with Estonian financial reporting standards. Subsequently, the results of the analysis were presented, and improvement suggestions for the annual financial statements were provided.

The company's Novamed OÜ is a small enterprise that submitted an abbreviated annual financial statement for the year 2022, consisting of a balance sheet, income statement, and supplementary appendixes.

The basis for preparing company's Novamed OÜ annual financial statements was the financial transactions and adjusting entries recorded in the VERP accounting records. A physical inventory of tangible fixed assets was conducted within the company, and the accountant conducted checks on the balances of remaining assets and liabilities in the balance sheet entries. Adjusting entries were made monthly as necessary.

In preparing the balance sheet, the small enterprise followed the balance sheet layout provided in Annex 1 of the Accounting Act. The balance sheet included primary items, with supplementary appendixes prepared for sub-items. The income statement was prepared according to Scheme 1, categorizing expenses based on their nature. A supplementary appendix was provided for the item "Labor Costs" in the income statement. The

supplementary appendixes of the annual financial statements generally complied with the minimum requirements listed in the Accounting Act and the requirements outlined in the Estonian Accounting Standards Board's guideline RTJ 15 "Information Disclosed in the Appendixes".

Overall, company's Novamed OÜ annual financial statements for the year 2022 were generally in compliance with Estonian financial reporting standards. However, it should be appended that there were minor errors and deficiencies. Outdated terms such as "Estonian good accounting practice" and "cash equivalents" were used; mandatory information was omitted (such as the depreciation method and depreciation rates for tangible fixed assets); and references to the accompanying appendixes were missing in both the balance sheet and income statement. Conducting the study was challenging due to the lack of an internal accounting policy within the company.

Based on the conclusions of the analysis, the author presents the following improvement suggestions:

- according to the requirements of the Accounting Act, establish an internal accounting policy, which would include specifying the applicable financial reporting standard, the minimum cost threshold for fixed assets, depreciation methods, and ranges of depreciation rates, as well as guidelines for recognizing revenues and expenses in the income statement. Additionally, outline procedures for asset and liability inventories and the process for compiling financial reports, including the necessary information for preparing the annual financial statements;
- when preparing Annex 1 "Accounting Policies", use the latest terminology and replace outdated terms with more current ones, such as "Estonian financial reporting standard" and "cash equivalents";
- in Annex 1 "Accounting Policies", disclose that it is an abbreviated annual financial statement of a small enterprise;
- in Annex 1 "Accounting Policies", provide the depreciation methods and rates used for tangible fixed assets;
- include reference numbers to the accompanying appendixes after the balance sheet and income statement items to provide more detailed information about these items;
- when preparing the annual financial statements, ensure a more careful adherence to the fundamental accounting principles.

The author believes that the objective of the thesis has been achieved.

VIIDATUD ALLIKAD

- Alver, L., & Alver, J. (2017). *Finantsarvestus. Põhikursus*. (3. trükk). Tallinn: Deebet.
- Barker, R. (2017). *Raamatupidamise raudwara*. Tallinn: Raudwara Publishing House.
- Branten, M. (2013). *The Impact of Profit Measurement on the Financial Reporting and Analysis*. Tallinn: EBS Print.
- Bryman, A., Bell, E., & Harley, B. (2019). *Business research methods*. (5th edition). Oxford: Oxford University Press.
- Elliott, J., & Elliott, B. (2022). *Financial Accounting and Reporting*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Güldenkeh, M. (2022). *Kes on väikeettevõtja ja millised on nõuded tema raamatupidamise aastaaruandele?* Kasutamise kuupäev: 28.01.2023, allikas Raamatupidamis- ja maksuportaal: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2022/04/06/kes-on-vaikeettevotja-ja-millised-on-nouded-tema-raamatupidamise-aastaaruandele>
- Justiitsministeerium (Toim.). (04.07.2023). Kasutamise kuupäev: 29.03.2024, allikas Majandusaasta aruande esitas tähtajaks 56% kohustatutest: <https://www.just.ee/uudised/majandusaasta-aruande-esitas-tahtajaks-56-kohustatutest>
- Laanisto, A. (2022). *Netovara miinimumnõuded aastaaruandes*. Kasutamise kuupäev: 16.01.2023, allikas Raamatupidamis- ja õigus uudisteveeb: <https://www.rup.ee/ajakirja-lood/netovara-miinimumn-uded-aastaaruandes>
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid : sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Majandusaasta aruande koostamise erinevad etapid*. (2022). Kasutamise kuupäev: 12.02.2023, allikas Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/majandusaasta-aruande-koostamise-erinevad-etapid>
- Majandusaasta aruande õigeaegselt esitamata jätmise hakkab olema paremini nähtav*. (2021). Kasutamise kuupäev: 13.02.2023, allikas Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/uudised/juhile/majandusaasta-aruande-õigeaegselt-esitamata-jatmine-hakkab-olema-paremini-nahtav>
- Nukka, A. (2022). *Peamised eksimused materiaalse põhivarade arvestuses*. Kasutamise kuupäev: 29.01.2023, allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2022/10/05/peamised-eksimused-materiaalsete-pohivarade-arvestuses>
- Nukka, A., & Kasearu, M. (2018). *Raamatupidamise aastaaruande seos alusprintsipiidega ja eksimused aruannetes*. Kasutamise kuupäev: 05.02.2023, allikas Raamatupidaja.ee:

- <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2018/01/17/raamatupidamise-aastaruande-seos-alusprintsiiptidega-ja-eksimused-aruanetes>
- Nukka, A., & Noorväli, H. (2020). Recognition Of Provisions And Their Impact On Capital Structure And Profitability. *Journal of International Scientific Publications*, 14(1), 282-290.
- O'Gorman, K., & MacIntosh, R. (2015). *Research Methods for Business and Management*. Oxford: Goodfellow Publishers Limited.
- Otsus-Carpenter, M. (2016). *Väikeettevõtte raamatupidamine*. AS Äripäev.
- Palmipuu, M. (2015). *Majandusaasta aruande koostamine*. (3. trükk). Tallinn: Pandekt OÜ.
- Pirk, R. (2023). *Kõik majandusaasta aruanded on nüüdsest tasuta loetavad, tehke neist ettevõtte visiitkaart*. Kasutamise kuupäev: 01.03.2024, allikas Geenius Meedia: <https://rmp.geenius.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/koik-majandusaasta-aruanded-on-nuudsest-tasuta-loetavad-tehke-neist-ettevotte-visiitkaart/>
- Raamatupidamise seadus*. (20.11.2002; viimati muudetud 10.11.2021). Kasutamise kuupäev: 15.10.2022, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113052021004>
- RTJ 1. Raamatupidamise aastaruande koostamise üldpõhimõtted. (22.12.2017; viimati muudetud 29.12.2020). *Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine*. (Rahandusministri määrus nr 105) Kasutamise kuupäev: 15.01.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122020042>
- RTJ 15. Lisades avalikustatav informatsioon. (22.12.2017; viimati muudetud 29.12.2020). *Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine*. (Rahandusministri määrus nr 105) Kasutamise kuupäev: 27.01.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122020042>
- RTJ 2. Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaruandes. (22.12.2017; viimati muudetud 29.12.2020). *Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine*. Kasutamise kuupäev: 15.10.2022, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122020042>
- RTJ 5. Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad. (22.12.2017; viimati muudetud 29.12.2020). *Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine*. (Rahandusministri määrus nr 105) Kasutamise kuupäev: 26.03.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122020042>
- Siling, S., & Männik-Gaite Cruz, M. (2019). *Oluliste vigade vältimine aastaruande koostamisel*. Kasutamise kuupäev: 17.10.2022, allikas Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/oluliste-vigade-valtimine-aastaruande-koostamisel>

- Tearu, K. (2020). *Millised on aastaaruande koostamise juures kõige enam tähelepanu vajavad nüansid*. Kasutamise kuupäev: 09.04.2023, allikas Robby & Bobby: <https://robbybobby.ee/raamatupidamine/millised-on-aastaaruande-koostamise-juures-koige-enam-tahelepanu-vajavad-nuansid/>
- Tikk, J. (2016). *Finantsarvestus*. (4. trükk) Tallinn: AS Pakett.
- Tikk, J. (2022). *Aruandekuupäeva järgsete sündmuste kajastamine*. Kasutamise kuupäev: 29.01.2022, allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2022/09/05/aruandekuupaeva-jargsete-sundmuste-kajastamine>
- Tikk, J. (2023). *Juta Tikk: finantsaruannete reguleerimiskannete koostamise nõuded*. Kasutamise kuupäev: 27.09.2023, allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2023/08/29/nouded-finantsaruannete-reguleerimiskannete-koostamisele>
- Tsiviilseadustiku üldosa seadus*. (27.03.2002; viimati muudetud 20.06.2023). Kasutamise kuupäev: 12.02.2024, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12806823>
- Viks, M., Reinsalu, K., Tarkmees, K., & Siling, S. (2019). *Kvaliteetse aastaaruande koostamise neli etappi*. Kasutamise kuupäev: 01.02.2023, allikas Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/kvaliteetse-aastaaruande-koostamise-neli-etappi>
- Villemi, K. (2019). *Eduka auditi ABC*. Kasutamise kuupäev: 19.02.2023, allikas Raamatupidamis ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/eduka-auditi-abc-2014-11-13>
- Villemi, K. (2020). *Majandusaasta aruande koostamise meelespea*. Kasutamise kuupäev: 30.01.2023, allikas Raamatupidamis ja maksuinfoportaal: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/majandusaasta-aruande-koostamise-meelespea>
- Vutt, M. (2023). *Äriseadustiku muudatused, mida raamatupidajal tasub kindlasti teada*. Kasutamise kuupäev: 05.02.2023, allikas Raamatupidaja.ee: <https://www.raamatupidaja.ee/uudised/2023/02/02/ariseadustiku-muudatused-mida-raamatupidajal-tasub-kindlasti-teada>
- Õunapuu, L. (2014). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Äriseadustik*. (15.02.1995; viimati muudetud 07.12.2022). Kasutamise kuupäev: 12.02.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122022033>

Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused raamatupidajale

1. Millest on tingitud need põhjused, et väikeettevõtja on valinud lühendatud raamatupidamise aastaaruande koostamise variandi?
2. Kuidas on teie ettevõttes korraldatud varade ja kohustiste inventeerimine?
3. Milliseid reguleerimiskandeid koostatakse ettevõttes?
4. Kuidas lõpetatakse lõpetamiskanded? (Nt, programm lõpetab või teete ise)
5. Mida kontrollite enne raamatupidamisprogrammis, kui hakkate majandusaasta aruannet koostama?
6. Mitmeks aastaks on põhivara võetud arvele ja mis on amortisatsioonimäär?
7. Millest on lähtutud bilansiskeemi valikul? Millest selline valik?
8. Millist valikut esitatakse bilansi koostamisel, kas alakirjeid või lisasid? Põhjendage.
9. Millest on lähtutud kasumiaruande skeemi valikul? Millest selline valik?
10. Kuidas on tulused ja kulusid saldeeritud?
11. Millest lähtutakse aastaaruande lisade koostamisel? Põhjendage, miks seda tehakse.
12. Millistel juhtudel kopeerite äriregistris majandusaasta aruannet tänavu aastasse ja millal mitte?
13. Mida on näiteks majandusaasta aruande bilansis kajastatud kirjetel Tulevaste perioodide kulud ja Muud makstud ettemaksed?
14. Mida on näiteks kajastatud kirjel Muud tulevaste perioodide ettemakstud tulud?

Lisa 2. OÜ Novamed majandusaasta aruanne

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2022

aruandeaasta lõpp: 31.12.2022

ärinimi: Novamed OÜ

registrikood: 11043001

tänava/talu nimi, Aia tn 7
maja ja korteri number:

linn: Tallinn

maakond: Harju maakond

postisihtnumber: 10111

telefon: +372 6313640

e-posti aadress: jane@novamed.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	4
Bilanss	4
Kasumiaruanne	5
Raamatupidamise aastaaruande lisad	6
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	6
Lisa 2 Raha	6
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	7
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	7
Lisa 5 Materiaalsed põhivarad	8
Lisa 6 Võlad ja ettemaksed	9
Lisa 7 Tööjõukulud	9
Lisa 8 Seotud osapooled	9
Aruande allkirjad	11

Tegevusaruanne

Tegevusaruanne.

OÜ Novamed tegutseb 2004 aasta juunikuust. Tegevuslitsents on 06.oktoobrist 2004.a. Tegevusvaldkond on hambaravi, sealhulgas ortodontia, kirurgia, lastehambaravi, hammaste proteesimine ja implantoloogia.

Ettevõttes on 7 hambaravi töökohta (tooli), millest 3 on allrendil.

Aruandeaastal oli registreeritud 6165 visiiti, mis on 0,3% rohkemem eelmise perioodiga võrreldes.

Eesti Haigekassa Harju osakonnaga on leping kuni 19 aastaste laste ja üle 19 aastaste hammaste ravi rahastamiseks.

Töötajate keskmine arv oli 13, töötajate tasu sotsiaalmaksudega kokku oli 303 053 eurot.

Põhitegevuse müügitulu oli 800 345 eurot, mis on 0,86% rohkem kui eelmisel aruandeperioodil.

Jane Edel juhatuse liige

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(euodes)

	31.12.2022	31.12.2021
Varad		
Käibevarad		
Raha	504 536	447 742
Nõuded ja ettemaksud	25 779	23 177
Kokku käibevarad	530 315	470 919
Põhivarad		
Materiaalsed põhivarad	101 991	134 996
Kokku põhivarad	101 991	134 996
Kokku varad	632 306	605 915
Kohustised ja omakapital		
Kohustised		
Lühiajalised kohustised		
Võlad ja ettemaksud	110 020	116 730
Kokku lühiajalised kohustised	110 020	116 730
Kokku kohustised	110 020	116 730
Omakapital		
Osakapital nimiväärtuses	2 556	2 556
Kohustuslik reservkapital	256	256
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	436 372	368 335
Aruandeaasta kasum (kahjum)	83 102	118 038
Kokku omakapital	522 286	489 185
Kokku kohustised ja omakapital	632 306	605 915

Kasumiaruanne

(eurodes)

	2022	2021
Müügitulu	865 328	877 461
Muud äritulud	9 421	14 164
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-308 965	-230 565
Mitmesugused tegevuskulud	-128 126	-118 488
Tööjõukulud	-303 053	-368 629
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-42 485	-45 746
Muud ärikulud	-1 134	-1 102
Ärikasum (kahjum)	90 986	127 095
Muud finantstulud ja -kulud	48	38
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	91 034	127 133
Tulumaks	-7 932	-9 095
Aruandeaasta kasum (kahjum)	83 102	118 038

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

OÜ Novamed 2022.aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi Raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt väljaantavad juhendid.

Kasumiaruande koostamisel on kasutatud raamatupidamise seaduse lisa 2 esitatud kasumiaruande skeemi 1.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse sularaha kassas ja arvelduskonto jääki.

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Materiaalne põhivara on ettevõtte enda majandustegevuses kasutatav vara kasuliku elueaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 640 eurost.

Vara, mille kasulik tööiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 640 euro, kantakse kasutusse võtmisel täielikult kulusse.

Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis selle soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieritud kulum.

Põhivarade arvelevõtmise alampiir 640 eurot

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021
Sularaha kassas	13 099	9 172
Arvelduskontod	491 437	438 570
Kokku raha	504 536	447 742

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2022	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	13 547	13 547
Ostjatelt laekumata arved	13 547	13 547
Muud nõuded	4	4
Intressinõuded	4	4
Ettemaksed	12 228	12 228
Tulevaste perioodide kulud	12 220	12 220
Muud makstud ettemaksed	8	8
Kokku nõuded ja ettemaksed	25 779	25 779
	31.12.2021	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	17 451	17 451
Ostjatelt laekumata arved	17 451	17 451
Muud nõuded	4	4
Intressinõuded	4	4
Ettemaksed	5 722	5 722
Tulevaste perioodide kulud	5 714	5 714
Muud makstud ettemaksed	8	8
Kokku nõuded ja ettemaksed	23 177	23 177

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021
	Maksuvõlg	Maksuvõlg
Ettevõtte tulumaks	7 932	9 095
Üksikisiku tulumaks	3 530	6 633
Sotsiaalmaks	10 460	18 363
Kohustuslik kogumispension	234	355
Töötuskindlustusmaksed	573	928
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	22 729	35 374

Lisa 5 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

					Kokku
	Arvutid ja arvutisüsteemid	Muud masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	Muud materiaalsed põhivarad	
31.12.2020					
Soetusmaksumus	5 637	376 981	382 618	33 426	416 044
Akumuleeritud kulum	-5 617	-224 956	-230 573	-25 126	-255 699
Jääkmaksumus	20	152 025	152 045	8 300	160 345
Ostud ja parendused		19 097	19 097	1 300	20 397
Muud ostud ja parendused		19 097	19 097	1 300	20 397
Amortisatsioonikulu	-20	-43 946	-43 966	-1 780	-45 746
31.12.2021					
Soetusmaksumus	5 637	396 078	401 715	34 726	436 441
Akumuleeritud kulum	-5 637	-268 902	-274 539	-26 906	-301 445
Jääkmaksumus	0	127 176	127 176	7 820	134 996
Ostud ja parendused		9 480	9 480		9 480
Muud ostud ja parendused		9 480	9 480		9 480
Amortisatsioonikulu	0	-40 625	-40 625	-1 860	-42 485
31.12.2022					
Soetusmaksumus	5 637	394 564	400 201	34 726	434 927
Akumuleeritud kulum	-5 637	-298 533	-304 170	-28 766	-332 936
Jääkmaksumus	0	96 031	96 031	5 960	101 991

Lisa 6 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2022	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	26 758	26 758
Võlad töövõtjatele	17 631	17 631
Maksuvõlad	22 729	22 729
Muud võlad	35 520	35 520
Dividendivõlad	35 520	35 520
Saadud ettemaksed	7 382	7 382
Tulevaste perioodide tulud	2 578	2 578
Muud saadud ettemaksed	4 804	4 804
Kokku võlad ja ettemaksed	110 020	110 020
	31.12.2021	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	20 223	20 223
Võlad töövõtjatele	27 358	27 358
Maksuvõlad	35 374	35 374
Muud võlad	23 860	23 860
Dividendivõlad	23 860	23 860
Saadud ettemaksed	9 915	9 915
Tulevaste perioodide tulud	2 578	2 578
Muud saadud ettemaksed	7 337	7 337
Kokku võlad ja ettemaksed	116 730	116 730

Lisa 7 Tööjõukulud

(eurodes)

	2022	2021
Palgakulu	227 262	274 190
Sotsiaalmaksud	73 879	92 630
Haigusraha	1 912	1 809
Kokku tööjõukulud	303 053	368 629
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	7	8
Keskmine töötajate arv töötamise liikide kaupa:		
Töölepingu alusel töötav isik	13	14
Võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutav isik, välja arvatud füüsilisest isikust ettevõtja	1	1
Juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige	1	1

Lisa 8 Seotud osapooled

(eurodes)

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2022	2021
Arvestatud tasu	4 800	4 800

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale 2022a. ei ole muid olulisi soodustusi tehtud.

Aruande digitaalallkirjad

Aruande lõpetamise kuupäev on: 21.06.2023

Novamed OÜ (registrikood: 11043001) 01.01.2022 - 31.12.2022 majandusaasta aruande andmete õigsust on elektrooniliselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
JANE EDEL	Juhatuse liige	21.06.2023

Aruande osanike koosoleku kinnitamise staatus

Osanike koosoleku poolt kinnitatud

Kasumi jaotamise ettepanek

(eurodes)

	31.12.2022
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	436 372
Aruandeaasta kasum (kahjum)	83 102
Kokku	519 474
Jaotamine	
Dividendideks	-50 000
Kokku	-50 000

Müügitulu jaotus tegevusalade lõikes

Tegevusala	EMTAK kood	Müügitulu (EUR)	Müügitulu %	Põhitegevusala
Hambaravi osutamine	86231	800345	92.49%	Jah
Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus	68201	57222	6.61%	Ei
Muu jaemüük väljaspool kauplusi, kioskeid ja turge	47991	7761	0.90%	Ei

Osanikud

Nimi / ärinimi	Isikukood / registrikood / sünniaeg	Elukoht / Asukoht	Osaluse suurus ja valuuta
Jane Edel	47703120292	Eesti	2556 EUR (Lihtomand)

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 6313640
E-posti aadress	jane@novamed.ee